

Leišču seme,

it ihpašči

Kaunes guberna,

apraščita no

cand. jur. Jana Kelmera.

J. Brigadora,

grahtmatu un rakstamnieku

pahrdotawa,

Riģā (Berga daurā),

Seepajā, 1887.

Ar. Ilfina apgahdeenā.

Drufata pee B. Niemana, grahtmatu un bilšču-drufataja.

Seepajā, Julianes-eelā, Nr. 6

Дозволено цензурою. Рига, 15. декабря 1887.

J. Brigadera,

grahmatu un rakstamleetu

pahrdotawa,

Riģā (Berga basarā).

Raunes gubernā.

Raunes gubernā ir 35762 kv. werstu jeb 732 kv. juhdsu leela ar 1485860 eedsihwotajiem. Winaš leelatais garums lihdsinajahs 350 werstehm *) un platums 170 werstehm. Schihs gubernas robeschas pret wakareem (reetrumeem) un see-meeteem ir Kurseme, pret rihtem (austrumeem) Wilnes gubernā, pret deenwideem Nemenes upe un Bruhsija. Tahdā wihsē wina nepee-eet nekur pee juhras. Wihs robeschu garums ir 1316 werstu; winaš robeschas eet gar Kursemi 579 werstes, gar Wilnes gubernu 447 werstes, gar Nemenes upi 130 werstes un gar Bruhsiju 160 werstes.

Raunes gubernas austruma un reetruma gali ir kalnaini un puškotī daudsi esereem un stranteem. Turpretim gubernas widus data ir par leelakai datai lihdsena un peeder pee tahs plaschas lejas, kas eet no Riģas juhras lihtscha gar Leel-upi us augschu lihdi Nemenes upei.

Gubernā ir labākas pahrwaldišchanas deht eedalita 7 ap-rinkōs. Tšetri no šcheem ir gubernas seemeta pušē un eet gar Kursemes robeschahm: Telschu, Schautu, Poneweschas un Nowo-Aleksandrowas aprinki; trihs ir gubernas deenwidus pušē: Raseinu, Raunes un Wiltameeres aprinki.

Upluhtosim katru leetu sawruhpu drusziņ plaschaki: it pirms kalnus, uhdenus, meschus, tad aprinkus, pilsehtas un eedsihwotajus.

Kalni.

Raunes gubernā ir wispahriģi augstaka un kalnainaka neka Kurseme un Austruma Bruhsija; wina ir kalnu mugura,

*) Wišas šinas par robeschu garumu, kalnu augstumu, upju eseru un purwu garumu un platumu ir nemtas īf: Матеріалы для географіи и статистики Россіи, собранные офицерами Генеральнаго Штаба, Ковенская губернія, составилъ Д. Афанасьевъ, С.-Петербургъ, 1861 года.

kas schir Daugawas, Reelupes un Wentas uhdenus no Nemenes un Minijas uhdeneem. It ihpafchi kalnaina wina ir austruma un reetruma galds. Tur, austruma gala, Nowo-Aleksandrowas aprinki, ir gan wisaugstakee kalni, bet wini netriht til loti azis, ka kalni, kas atronahs gubernas reetruma gala, Telschu aprinki, jo wifs Nowo-Aleksandrowas aprinkis stahw augsta widuzi. Turpretim Telschu aprinki, kas atronahs gandrihs pee paschas juhras, kalni fazelahs ahtri us augschu un eet krustim un schkehrsam par wifu aprinki.

Gubernas widus data: Schautu, Boneweschas, Kaseinu, Raunes un Wiltameeras aprinki ir wispahrigi lihdseni. Schee apgabali israhda dsihwaku, kalnainu un grawainu isstatu gar Nemeni un winas peetekahm. Nis upju trasteem seme paleet par leelakai datai atkal lihdsena.

Nowo-Aleksandrowas kalnu masglis atronahs netahtu no Braslawas meestina, no kureenes eet weens fars us Augsch-Kurseni, otris us Wilnes gubernu, treschais eet pahri par Daugawu un aissteepejahs, zaur Witebflas un Plestawas gubernahm eedams, lihds pat Waldai kalneem Geksch-Kreewija. Bet starp schim kalnu wirtuehm atronahs dands zitu kalnu Nowo-Aleksandrowas aprinki, kas ispleschahs it ka tihklis par wifu aprinki. Kalni sche ir daschadi isloziti, weetam wini eet taifni un gari, weetam wini ir apaki un stahwi un zitur atkal wini eet lihki, dobjas lejas un eserus apkampdami. Winus apluhlojot war nogist, ka strautini un amotini, kas tur is kalneem wehd un tschur, gadu tuhststoscheem neaprimdami strahdadami, winus til brihnischki islozijuschki.

Augstakas kalnu galwas Nowo-Aleksandrowas aprinki ir schahdas:

1) Petu kalns, 3 werstes no Tauroginu meestina. Winsch ir 117,6 asu jeb 823¹/₂ pehdas augsts.

2) Pratkunis, 8 werstes no Soloku meestina ir 112,8 asu jeb 789³/₄ pehdu augsts.

3) Podu kalns ir	705	pehdas	augsts.
4) Maschwilis ir	669	"	"
5) Aufschaltkis ir	650	"	"
6) Widses kalns ir	598	"	"
7) Drihswehtes kalns ir	533	"	"
8) Tilschu kalns ir	499	"	"

Staištatee kalni atronahs Telschu aprinkti. Sche eefaugsta kalnu wirtne starp Wentu un winas peeteku Wirwiti, 4 1/2 juhdses gar Schautu aprinka robescham, deenwidods ar Medwegali pee Berschu muischas eefahdama un seemetods ar Schatrijas kalnu pee Lufneeku meestina beigdami. Us scho kalnu gumsu ir 5 eewehrojamas galwas:

1) Medwegalis atronahs Telschu aprinkti us Raseinu aprinka robeschahm un stahw augschpus Wentas un winas peetekas Wirwites awoteem. Winsch ir 766 1/2 pehdas augsts. No wina reds tahtu par Telschu, Schautu un Raseinu aprinkeem, reds wisas kalnu galwas lihds Schatrijas kalnam un fastlaita lihds 12 basnizu un pahrluhko Lufstu un Birschulas eferus. Schi kalnu galwai blakum ir otra druszin semaka, kas, ka rahdahs, ir reis bijuse no zilweku rotahm aptopta. Us scho semako kalnu Reischi upureja wezods laifods fameem deewem; bet us augstako kalnu stahweja zeetokfnis. 1294 gada krustanesiji ar Tschechu karata Jana palihdsibu eelaufahs stipra Medwegala pili un tureenes fareiwus apristijuschki aifuhstija tos us Karalautscheem; bet pili paschu ispostija (Wigandi Chronica Prutena). Rapehz scho kalnu fauz par Medwegali, uemar ihsti sinat: waj tapehz, ka tureenes apgabala stahweja lihds pat jaunakeem laiteem leelas leepa un ofolu birses, fur neifstaitams bischu pulks mahjodams dewa dandf medus, jeb waj tapehz, ka schis kalns bij pufschots ar osoleem un isstatijahs it ka meschu galwa (meschu gala). Wahzu wehsturneeki winu daschreis nofauz par Medwagen. Ne tahtu no Medwegala atronahs 2 usbehrti kalni: weens ir 2 werstes no Kaltinenu meestina, otris netahtu no zeka, kas eet do Warnu meestina us Laufawu.

2) Girschduzis ir no Medwegata 7 werstes us seemekeem. Wirsch stahw eepretim Wentes un Wirwites awoteem. Girschduzis ir smuks kalns, apaudsis par dakai ar meschu. Gar schi kalna malahm reds wezlaitu zetus, stanstes un kapus, fur nereti atron wezlaitu eerotschus. Nesen bij schi kalna wirsu esers jeb dihtis pilns ar uhdeni, kursch seemahm gandrihs uekad neaisfalis.

3 u. 4) Moteraitis un Schwirsdinu kalni ir diwi apalas kalnu galwas pee Powondenēs meestina. No abeem scheem kalneem ir jautā isfstate par Virschulas un Lufstu esereem.

5) Schatrijas kalns atronahs $2\frac{3}{4}$ werstes no Lukuifu meestina. Wirsch ir beidsama galwa tai kalnu gumsa, kas ir starp Wentu un Wirwiti Pret seemekeem un austrumeem Schatrijas kalns notriht ahtri kahdas 400 — 500 pehdas us leju. Kalna wirsus ir nolihdsinats. Tur stahweja senos laikos elka deewu schinizes un dega muhschiga uguue *). Elka

*) 14 un 15 gadusimtenos Leischi kalvoja un upureja deeweem wehl swehtas birses un us wiseem augsteem kalneem. Schamaitfchu semē bij 4 jo eewehrojamas schinizes: pirmā netahlu no Palangas us Wirutas kalna, preebeenā, otra us šalu fur Dubija eetes Nemenē, trescha pee Neweschas upes, zeturta us Schatrijas kalna. Schija bij loti dauds elku nogihnu. Wislawenata schinize bij ta, kas pee Panangas us kalna. Leelkungs Gedmins winu aihweda us Leisheem un nostahdija wiswezakā schinize Wilnē. Pee Nemenes schinize bij no seeteem laikeem wislawenatee burwi. Pee Schatrijas schinizes bij torni un garidsneeku mahjokki. Wisas schihs schinizes dega zaurahm deenahm un naktim uguue, furta no osolu malkas. Preesteri ar bailibu gahdaja, lai uguue neishdsistu. So kad uguue idhsa, tad bij preesterim, kas fargaja, jamirft.

Karalis Jagailis un leelkungs Witauts, peenehmuischi kristibu, atbrauza us Schatrijas kalnu un pawehleja schē tapat ka zitur isnihinat elkus un pagahnu tizibas rikfus. Scho darbu padarijuschi, basnizkungi mahzija laudim kristigu tizibu. Bet laudis negribeja labprahst kristitees, domadami, ka saudeschot jawu brihwibu un lihgsnibu, jawas eeraschas un tik mus un jawu tehnu walodu un palikschot nabagi un kalpi ar sweichahm peraschahm un ka winu seewahm nebhuschot wairs brihw staigahst jawos paschu austos, baltos linu apgehros, bet buhschot japerk Wahzu audekli. (cf. Zemaitiu Wiskupiste, apstakstita no R. Motiejus Wolonczeroffis. Wilnē pee Josefa Sawadski 1848. — § 14 un 25).

namu tagad tur wairs naw, bet laudis wehl tiz, ka laumes un raganas, us slotahun un schagareem (schatram) naktim jah-damas, lehkajot par Schatrijas kalnu un tapeh3 wimu ori fauzot par Schatrijas kalnu. No schi kalna reds tahlu par Schautu un Telschu aprinkeem. Pret austrumeem un seeme-teem a3s lidinajahs par tahlu, sili apmiglodu leju; us wakaru pusi reds kalnainā widuzi Telschu pilsehtu un eseru it ka jud-raba rubuli us fata defa.

No schihs kalnu wirknes, kas ir stary Wentu un Wir-witi, eefahkajs pee Bowondenēs meestina kalnu gumsa, kas pahrkahpj par Wirwiti un peepilda ar saweem sareem wifu Telschu, Scharenu un Tweru meestinu apgabalus. Schee kalnu sari ir daschkahret zits zaur zitu ismiehtati un semei ir ihsta kalna widutscha feja. Stary Telscheem un Plunjani kalnu gumsa greeeschahs pret seeme-teem, wilkdamees stary Al-fedes un Plateles esereem, stary Kalwariju un Barstizu mee-stineem, aiseet us Embutes apgabalu, Kursemē. No Telschu aprinka widus das kalni nokriht us juhras pusi, ka to lee-zina jau ipes: Wenta, Wirwite, Wardawa, Bartawa, Sa-lante un Minija. Beidsama ufstalne ir Virutes *) kalns juhrmalē pee Palangas. Pret wakareem schee kalni nokriht ahtri, leelōs kahpeenōs; pret seeme-teem wini laischahs us leju rahmi un lesni tahlōs kahpeenōs.

*) Virutes kalns vee Palangas ir apaudsis ar preedehm. Winsch naw aughts, bet no wina ir jauka issfate us juhrn. Senatnē tur stah-weja swehta schinize un us Praurima deewa altareem kwehloja muh-schiga ugunē. Tur kalnā reis dsihwoja skaisā Viruta, bajara Wadi-munda meita, kas jau no behrna deenahm bij eefwehtita par waide-loti, lai kalpotu deeweem, kurdama swehto uguni. Bet atjahja reis leelkungs Reistuts un eeraudsijs skaiso Virutu wina firds eedega leelā mihlestibā. Virutu winsch nosaga un nehma to few par feewu. Is schihs laulibas peedsima leelkungs Witauts. Viruta palika lihds nah-wei ustiziga saweem sentichu deeweem. Peh3 Reistuta nahwes wina greeeschahs atpakak us Palangu un dsihwoja pilē, kuru tai usbuhweja leelkungs Reistuts Virutas kalnā. Wehl tagad Bruhschi tur scho kalnu zeenā un godā.

Augstakās galvas uš šcho kalnu gumsu un winas elko-
neem ir:

- 1) Lopaitšchu kalns pee Tweru meestina 688 pehdas augsts;
- 2) Eitentaitšchu kalns, 10 werstes seemetōs no Telscheem,
ir 647 pehdas augsts;
- 3) Schwirblaitšchu kalns starp Blunjani un Plateles
eseru ir 581 pehdū augsts;
- 4) Gudelu kalns, starp Plateles eseru un Barstizu mee-
stinau ir 560 $\frac{1}{2}$ pehdas augsts.

No augščā minetas kalnu wirtnes, kas starp Wirwit
un Wentu, atščkirahs garšch fars, eedams pret rihteem uš
Schautu aprinki. Šchos kalnus fāuz par Milšenu kapeem,
jo taudis doma, ka milšoni šchos kalnus ušbehruschji. Wini
apeet Wentas awoteem aplahrt un aisteepjahs, Wentas un
Dubijas uhdenus ščkirdami, gandrihs lihds pat Schautu pil-
sehtam. Augstakā galwa uš šcho kalnu gumsu ir Gerritn
kalns pee Kurtuwenu meestina, kursch ir 600 pehdū augsts.
Schautu aprinki atronahs dands masu kalnu gar Wentas labo
peekrasti. No šcheem ir jo wairak eewehrojams Papiles kalns
pee Papiles meestina. Winsch naw augsts, bet eewehrojams
zitadā finā. Winsch ir ščaidraka preetšchšime no juhčas
kalnu formazijahm wišā Kreemijā. Tur atronahs loti dands
šumtu petrefaktu. No wina istel awots ar dšelsu uhdeni.
Kalna wirtsi reds wezahs ščanstes ar batarejahm, kas warbuht
atlikuščas no Sweedru laikeem.

Augšchpus Wentas awoteem eet no Medwegala ščhtot gara
kalnu wirtne pret deenwideem uš Kaseinu aprinki. No šchihš
wirtnes, kas zaur dands lejahm ščarustita, eet kalnu fari uš
wišahm pusehm. Augstakās kalnu galwas Kaseinu aprinki ir:

Knašchu kalns 639 pehdas augsts,

Ščidlawas kalns 507 $\frac{1}{2}$ pehdas augsts.

U h d e n i.

Kaunes guberna nepee-eet nekur pee juhčas, jo Kuršeme
un Pruhšija winu no tahs atščkir. Ta par peemehru Tel-

schu aprinkis ir no Baltijas juhras pee Balangas 4 werstu atjtatu, Raseinu aprinkis no Ruhrn Dangas (Kurisch Hafa) 15 werstu un Schauku aprinkis no Rigas lihtscha 80 werstu tahlu. Bet us wisa ta neluhkojot Raunes gubernâ ir deefgan dauds uhdeni. Uhdeni, kas wiinu flapina, ir upes, eseri, purwi, awoti un apafschesmes uhdeni, it ihpafchi Poneweschas aprinki, sem pahrtalku (gipsa) klintim.

Ta swarigata upe preefsch kugneezibas (tirgoſchanas) ir Nemene ar sawahm peetekahm: Wiliju, Neweschu, Zuru, Mitwu un Dubisu. Zitas upes, ka par peemehru Minija, Almene (Dange), Bartawa, Wenta un Leelupe naw kugneezibai derigas Raunes gubernijas datâ, bet til Pruhſijas un Kurſemes robeschâs. Gandrihs us wisahm upehm ir ſudmalas. Dauds upes ir bagatas ar fiwihm. Gar upju peekraſtehm ir labs podneeku un kegetu mahls un treknas, bagatus plawas ir it ihpafchi gar Nemeni un Neweschu

Eseru ir Raunes gubernâ wairak neta 700. Rahdi 500 no wineem ir gubernas austruma datâ (Augſchſemè) un ſchee peeder pee tahs garahs ſtrukles eseru, kas eefahthas Eekſch-Areemijâ, Tweras gubernâ, pee Seligera esera un ſteepjahs pahri par Plſteawas, Witebſtas, angſchgalu no Kurſemes un Raunes gubernahm, par datu no Wilnes un Suwalku gubernahm un eet zaur Pruhſiju lihds Wiſlas upei. Leelaka dala zitu eseru, kas atronahs Raunes gubernâ, ir ſtarp kalneem Telfchu aprinki.

Purwu ir dauds Raunes gubernas widus datâ. Tur wini eet no Kurſemes robeschahm ſahkot pahri par ſeemeta datu no Nowo-Alekſandrowas aprinka, par deenwidus datu no Poneweschas un ſemela datu no Wiltameeras aprinkeem lihds pat Wiltameeras pilſehtam. Bej tam ir leeli purwi Schauku aprinki ſtarp Wentas un Wadafſes upehm.

Dauds awotu ar gahrdu uhdeni atronahs kalnâz, patalnes un peekraſtès. Poneweschas aprinki, Muſchis, Lamenes un Swalkas upju kraſtòs ir dauds mineral awotu, turu uhdens atronahs Wiltameeras un Nowo-Alekſandrowas aprinkòs.

Bet ir aridsan weetinas schini gubernâ, turahm par wisam truhst uhdena. Ta par peemehrû seemetôs no Schanteem, tur semê dands pleenu, tas ka schwama eesuhz wisu uhdeni, ir uhdena bads. Tapat nau uhdena pee Kaseinu pilsehta, pee Nemotschtes un Schidlawas meestineem.

U p e s.

I. Nemene ieb Memele ir leelakâ upe Leischu semê. Wina iszetahs Minskas gubernâ Igumes aprinki un ir no Rumschischku meestina (Kaunes aprinki) sahktot lihds pat Poswentes sahdscham (Kaseinu aprinki) robeschu upe stary Suwalku un Kaunes gubernahm. Pee Poswentes sahdscha wina ee-eet Pruhfijas robeschâs un tur, zaur semeem lihdsennuemeem tezedama, skaldohs pee Tilschu pilsehta diwi leelâs rotâs, no turahm weenu sanz Gilgi, oturu Rusi un dands sahnu rozinâs. Wisas schihâs rotas un rozinas eetel Kuhru Dangâ (Kurisch Hafâ). Nemene ir 900 werstu gara. 130 werstes wina tek gar Kaunes gubernas robeschahm un 82 werstes zaur Pruhfiju. Pee Kaunes pilsehta schi upe ir 100 asu plata, bet leipus Kaunes 135 asu plata. Wispahrigi wina ir loti strauja. Us winu ir wairak neka 50 weetas straujumi un zaurmehrâ winas uhdens nostrej it par stundu 8 werstes un kriht it us 1 juhdsi 9 pehdas us leju. Wina naw dsila Kaunes gubernas datâ winas dsilums mainahs stary 3 lihds 12 pehdam. Bet pawasareem un pluhdu laikôs wina ir lihds 13 pehdn dsila un pee Inrburgas, tur krasti schauri, pat lihds 24 pehdn dsila. Preeksch kugnezibas Nemene ir jo derigaka no Mirges (Wilijas) eetekas sahktot, tas ir no Kaunes lihds Orimai.

Kreemijas robeschâs ir us Nemeni 36 salas. Ta leelaka ir pee Kaunes pilsehta, eepretim Mirges eetekai. Otra jo wairak eewehrojama ir eepretim Nemeschâs upes eetekai. Scho sanz wezôs rakstôs gan par „Salu“, gan par „Wirgali“. Us scho stahweja jenôs laikôs elku deerwu schinize, altars un garidsneeku mahjokti.

Par Nemeni branž kugeem jau no seneem laiteem. Jo wežōs rakstōs daschahrt peemin, ka Leišchi brankušchi kugeem par Nemeni lihds Klaipeđai un Sedaneem (Danzigai). Muhsu laikōs eet par Nemeni un winas peetekahm Kirgi, Nemeshu un Mitwu it gadus no 1000 — 2000 daschadu laiwu un 2000 — 5000 plostu.

Nemenes kraisti ir Kaunes gubernas robeschās augsti un kalnaini. Nereti wini ir wairak neka 25 afes pahri par Nemenes uhdeni. Tā par peemehru „Satee kalni“ pee Kaunes pilsehta ir 52 $\frac{1}{4}$ aši jeb 365,7 pehdas pahri par juhru un 25 $\frac{1}{2}$ aši pahri par Nemenes uhdeneem. Dauds weetās upe atkahpjahs no Kaunes krašteem weemu wersti atahtu un pee-eet it klahť pee stahwajeem Suwalku krašteem. Tahdās weetās ir starp upi un kalneem treknas plawas, augligi lauki un slaweni dahrsi, jo kalni winus fahrga no seemeta wehjeem. Schi-jās lejās labibas lauki atnes nereti wairak neka 20 grandu un wiša labiba venahťahs par 2 nedelahm agraki neka klahťajōs gabalōs aīs scheem kalneem. Tur aug (it ihpašchi ap Furburgu) eewehrojami labi ahboti, bumbeeri, lirschi, pluhmes un pat wihua kofi.

Nemenes kraisti ir loti štaisti. Wišs apgabals no Rumschischku meestika šahťot lihds pat Tilscheem Bruhsija rahda zetotaja azim jaukas dabas rotas. Sche ir upes augstee kraisti no dauds upehm, strauteem un awoteem daudsfahrt šakalditi Kalni galwas, plezus un lahjas pušchko ofolu, ieepu, eewu, klawu, ofchu un angļu koku birses, kur aug starp kokeem daschadi truhmi, ka sedoli, lagsdi, behbertarkti, šauferschi, wasakti, puteki un dauds žitu. Awoti werd ij krašteem un stranti no kalneem tezedami, šreedami, lehđdami, isgraususchchi dšilas grawas, kas apanguschas ar puķehm, seedu truhneem un roseh̄m.

It ihpašchi dabas jaukumu šinā eewehrojams apgabals gar Kaunes pilsehtu. Nemenes kreisais kraists sche 10 werstu tahťu apaudsis daschdaschadeem lapu un angļu kokeem, seedu truhneem un šimtlapu roseh̄m, it ka mahksligi darita, štaista parka. Starp dšilahm grawahm iszetahs taišni apatas kalnu

galwas un Alekšotas šahdschas nami tur par grawahm un pakalnehm istaifiti, istatahs it ka tšhurstu ligšdas pee jumta. Stahwas, garas trepes no sematas uškalnes uš augštato wefdamaš, eet pahri par dšitu grawu. Šchaurš tazinšch wed gar dšitu, tumšchu grawu, zaur kuru tel burbutodami strautš par atmineem, zelmeem, šeekštehm un krukmeem. No kalna luhtojot, redš jankà dabas bildē Nemenes un Nirges upju lejas, Raunes pilšehtu un Satos kalnus. Pamašara mehnešchòš, tad wišš feed un šato, Nemenes biršes poga bareem lagštigalšas un širdš lež kruhtis aiš preeka par šcho janko deewa radibu.

Ne mašak štaifiti apgabali ir ari zitàs meetàs gar Nemeni, ka par peemehru pee Nemeschas, Dibišas un Mitwas eetekahm, pee Wilku, Sredniku, Welenu un Jurburgas meestineem, uš kureeni Raunes eedšihwotaji labpraht išbrauz šalumdš.

Nemenes peekraštes ir Leišchu tautas wehštures un mitologijas šchuhplis. To teiz neween wezi rakšti un šaušchu mute, bet to leezina ari bijušchu pilšehtu waki, Weliones, Sapefišchtu, Wišchplu, Jurburgas un Randanu pilškalni, Gelgudes pile un šapu kalni un kurgani, kaš šchē til leelà škaità atronahš. Šchē šahweja šentschu šchinizes un Romnones, šche šahweja Mildas deewetes altari, šche dega muhšchiga ugune uš Behrton tehwa altareem un šche aridšan Leišchu tanta ar dšihwes ušturu no upehm, druwahm, plawahm un mešcheem arween bagati apgahdata un no štaifšahm dabas rotahm prahtà ušjautrinata, garà pazilata, šazereja šawas jankalšas teišk un dšejas.

Nemenei ir, Raunes gubernijas dakà, til no labas pušes peetekas. Reelakšas peetekas ir šchahdas:

1) Nirge, Neris jeb Wilija. Wina ižetahš Minštas gubernà iš pušwaina un awotaina widuščha, kaš par leelakai dakai apaudšis ar mešcheem. Nirge ir 680 werštu gara. Minštas un Wilnes gubernu robeschàs wina ir wahja upe: kašdas 20 ašu plata un 1½ pehdu dšita. Bet leipus Wilnes pilšehta, Raunes gubernas dakà, winaš dšitums mainahš štarp

3 un 6 pehdam un platums ņeedsahs lihds 70 asu. Wispah-rigi Nirge ir strauja upe; winas uhdens triht ik par juhdsi 10 pehdu us leju un us wina ņaita wairak nekā 60 straujumu. Winas jautakas peekrastes ir ap Wilnes pilņhtu. Bet ari Rannes gubernas dakā steepjahs kalni gar ņho upi. Wina eetel Nemenē pee Rannes pilņhta.

5 werstes augņchpus Janowas meestina eetel Nirgē Swehtupe. ņhi iņzetahs Nowo-Aleksandrowas aprinki iņ Dusetes esera un tel zaur Cortes, Roschu un Potschu esereem un usnem uhdenus iņ ņahlaina Jares un Wirintas esereem. Swehtupe ir 200 werstu gara, 20 lihds 30 asu plata un 5 lihds 8 pehdu dsila. Wina tel zaur aprinka pilņhtu Wiltameeri.

2) Nenescha. ņhis upes wahrds war buht zehlees notam, ka winā naw gandrihs ne ņimis ne wehscha. Wina iņzetahs Wiltameeres aprinki iņ Traņhtinas purwa. 50 werstu notezejuse, wina ee-eet Poneneschas aprinki un weltahs tur kuhtri zaur mescheem, purweem, leekneem un rolu rolās ņaldidamahs ņapinahs zaur grahwjeem un kanowahm pee aprinka pilņhta Ponenescha ar prahwo Lawenes upi, kas ee-eet Veelupes peetekā Moschā. Tahlakā zekā usnehmuse 17 juhdsu garo un 15 asu plato ņhusch-upi, Nenescha eetel Nemenē pee Boreku ņahdscha.

Neneschas upmati ir augņchgalā lesni, tahkat us leju wini paleel arween augstaki un lejas galā upe tel starp stahweem, augsteem krasteem.

Nenescha ir 190 werstu gara un leipus Reidanu meestina 15 lihds 30 asu plata un 3 lihds 12 pehdu dsila. Winas uhdens tel rahni; winā naw nedņ straujumu, nedņ atmenu, un tapehņ wina labi der kugoschanai.

ņansas ņabeedribas laikds kugneeziba jautri weizahs par Neneschas upi lihds tagadejam Reidanu meestinam, kas toreis bij prahws un bagats pilņhtinņch. Jaunatds laikds nahl laiwahs iņ Pruhņijas un eet kahdas 3 juhdses par Neneschu us augņchu un peepilda tur laiwahs ar labibn.

Daschi inscheneeri leezina, ka esot dandstahet weeglafi, lehtaki un pat leetderigaki Leelupi ar Nemeschu zaur kanali faweenot, nefa Wentu ar Dubisu, jo Lawenes upe, kas eet us Leelupi, ir tit 4 werstes no Nemeschas attahlu un starp abahm npehm ir lihdsena, par dalai leeknaina weeta.

Nemescha ar fawahm peetelahm un Leelupe ar faweein uhdeneem atronahs tai lihdsenaja leja, kas steepjahs no Rigas juhvas lihdscha lihds Nemeses labajam krastam un atschkir Nowo-Aleksandrowas aprinka kalnus no Telschu aprinka kalneem. Schini lihdsenuma ir eewehrojami treknas plawas un ta augligaka seme no wiskas Baltijas peekrastes.

3) Upe Dubisa iszetahs is Padubijas esera uetahtu no Schautn pilsehta. Winas uhdenus schkir no Wentas uhdeneem Kurluwenu kalni, kuru augstako galwu sanz par Gerneetu kalnu. No Bujewas schdscha schtot inscheneeri rakuschki gadufimtena pirmā zetorkni zaur leelu plawu 14½ werstu garu kanalu, kam bij Dubisu ar Wentu faweenot. No mineta schdscha ir aridsan Dubisa 14 werstes us leju rakta, tas ir gandrihs lihds tai weetai, kur Dubisa dabun fawu pirmo leelako uhdens baribu is Karpu esera zaur peeteku Schuschu. Ubas upes, titlab Wenta, ka Dubisa ir schki apgabala neezigi stranti un apfahrtne deesgan kalnaina. Tapeh3 kanala projekts bij nelaimigi isdomats. Darba turpinaschana buhtu leelu nandu maksajuse un galu galā tomehr nekas labs neisnahzis. Dubisa ir 130 werstu gara, 15 — 20 asu plata un 1 — 9 pehdu dsita. Wispahrigi wina ir frauja upe. Bluhdu laikōs wina noplehsch sudmalas un tiltus, bet wafaram wina ir dands weetās til sekla, ka war ihsōs schbakōs zauri brist, schjas uestapinajot. Winas dibins un krasti ir ar atwineem it ka nobrugeti. Schos atminus senak isleetoja preetsch Wentas kanala, bet jaunakōs laikōs winus no tureenes atkal atnehma un isbuhweja ar wineem Nemeses peekrastes pee Raunes pilsehta. Dubijas peekrastes ir loti jaukas. Krasti ir weetahm stahwi un augsti, weetahm atkal wini eet lesnam fahrtam pakahpdami us augschu. Dubisa eetel Nemesē pee Sredniz meestina. Epretim eetekai atronahs šala, us kuru

wezôs laikôs stahweja tuunichâ birsê paganu Leischu schinize ar tureenês angstako garidsneeku „kureju kureju“. Apfahrtne gar scho kalu ir ihsti staisa. Nemenes un Dubijas krasti schê ir stahwi un angsti un no awoteem daschadi faskalditi. Lejâs un kalnôs aug birses, kur wafaram putnu bari dseed un poga. Leelungs Witaurz, us schejeeni no Rannes par Nemeni atbrauzis, lita 1386 gadâ faweeem kareiweeem iwehto birsi nozirst un elka deewus lihds ar schinizi isuihziinat. To redsedams augstais, firmais kureju kureis Gintauts atstahja randadams fawu mahjokli un us Anku kalur iustahpis, pada-rija tur 74 gadus wezs few galu.

4) Mitwa istek is purwa, kas Raseinu aprinki netahlu no Giragolas meestina. Mitwa ir 90 werstu gara un lejas galâ 10 asu plata un 7 pehdas dsila. Par winu brauz lai-wahm no Nemenes fahkot 30 werstu us augschu.

5) Jura iszetahs is awoteem netahlu no Retowas meestina us Telschu un Raseinu aprinku robeschahm. Wina ir 125 werstu gara, 10 asu plata un wispahrigi dobja upe, zaurmehra 7 pehdu dsila. Augschgalâ wina tek zaur purwainu un leekuainu widuzi, lejas galâ winas krasti ir stahwi un angsti un weetahm isskatahs it ka fahwi, pliti klints muhri. Wina eetek Nemenê Pruhšijas robeschâs pee Ragnites meestina, kur senatnê Leischeem stahweja flawena romowe.

II. Upe Minija iszetahs is Deedawas esera pee Schoramu meestina Telschu aprinki un tek zaur Telschu aprinka deenwidus dalu 130 werstu un zaur Pruhšiju 60 werstu, ta ka wišs winas garums fneedsahs lihds 190 werstu. Wina ir wispahrigi dobja upe un pat Telschu aprinka deenwidus galâ 40 asu plata un 12 pehdu dsila. Uj scho upi kriht dands leelu awotu un strautu un tapehz wina aridsan ahtri paleek par prahwu upi. Tahs bagatakas peetekas ir Bobrunga, Salante, Olonte un Wewirscha.

Peeteka Bobrunga istek is sila Ploteles esera, kura krasti pušchkoti ar leeleem eglu un preeschu mescheem. 5 werstes leipus Plunjanês meestina pee Waroktu mahjam, netahlt no

tahs weetas, tur Bobrunga cetek Minijs, stahw Bobrungas
 augstā kraštā elku kalns Goldinga. Pee wina ir daba un
 zilweti strahdajuschi. Senōs laikōs tur stahweja ūwehta finize
 un elku deewu nogihmji kurlā osolu ehnā un wīnu garidsneeku
 mahjotli. Platā, dšikā lejā, zaur kuru tel strauji Bobrunga,
 ir pļawas widū otris kalns, trihsstuhrijs un masaks neka
 Goldinga. Aridsau ūchis kalns ir no zilwekeem un dabas
 darits un apaudsis ar kurlahm leepahm. Uf wīnu wed 3
 taki. ūchis kalns bij upureūchanas weeta. Kalna galā dega
 muhschiga ugunē. Netahl uf otru puši bij pils un pilūehs
 Goldinga. Tagad no kalna Goldinga atlikuse til weena data,
 jo wina ūaistaka galwa ar wīseem wezajeem ofoleem eegah-
 ūsehs Bobrungā, kas ahtri grauschi ūchi kalna pamatus.

Ū tautas mutes dšird, ka wezee elka deewi ūche wehl
 eūot dšihwi. Wini gan wairs nemahjot tur augšchā kalna
 galā, bet dšihwojot tagad apakšch kalna Bobrungas pilē. No
 tureenes wini daschreis isnahkot klusmā ahra un tad warot
 redset wīnu firmas galwas un bahrdas, daschreis atkal islee-
 not no tureenes uf atmeneem jaunās ūaistas ūeewas, kas ne-
 ūajot apakšch padusehm, pahri par kurli ūeedoūchahm krukthim
 mirdsoūchu jostu ar dimanta ūprahdš. ūchi josta ūpehlot zil-
 weku apmulūinat. Kas uf to ilgi luhkojot, tas ejot, ūtrejot,
 lezot tur uf leju un nosuhdot upes dšelnē. Bet daschreis tur
 ari ūpokojot nozirstas galwas un aūinaini rumpji un joda
 wehtra uoraujot zela wihreem ritemus no rateem un aūnesot
 projam.

Tahs weetas apluhkojot, tur ūentschi ūaweem dabas dee-
 weem kalpojuschi, jadoma, ka wini labaki neka mehs ūajutuschi
 un ūapratuschi dabas jaukumus. Wīneem preekšch ūawu deewu
 peeluhgūchanas uewajadūeja namu; wīnōs wini nepulzejahs,
 bet wini ūanahza wiūūaistakās no dabas raditās weetas, pee
 ūtraujahm upehm uf ūeedoūchahm, ūmilgainahm pļawahm, gar
 kurahm wellahs ar meūheem apauguūchi kalni: tur wini ūwi-
 neja ūawus ūwehtus, tur wini tizeja ūawus deewus un luhdūa
 no teem eepreezināūchanu un ūwehtibu.

Uggabals, tur Bobrunga eetek Minijâ, ir deefgan flaiſts. Minija lauſchahs tur zauri zaur kalnainu widuzi. Tahlaſ uf leju ſtahw uf Minijas kraſta eepretim Korzenn meefſtinant weens no ta ſaukteem Sweedru kalneem. Uggabals no Korzeneem lihds Garſdei eet lihdseni uf leju. Bet ari ſchini apgabalâ ir Minijas kraſti ſtahwi un augſti, jo ſchini lihdsenajâ weetâ npe ir eeurbuſe 100 pehdu dſitu, platu leju. Kraſti tur ir daudſtahrt no ſtrauteem un awoteem ſaſkalditi un peekraſtes puſchto weetahm kupli leepu meſchi un lapu kruhmi.

Upmales plawas ir pehz iſſkates brangas. Bet laudis ſaka, ta winas ihſti teizamas ne-eſot, jo Minija pawafareem ahtri leeliſti iſpluhſdama pahrmaina katru gadu gan tur, gan ſche ſawu uhdens zeku, iſplehſch leelus ſemes gabalus un apnes ſemakas weetâs ar ſmilktim un padara zaur to laudihm daudſ poſta neween Telfchu aprinki, bet wehl jo wairat Bruhſſijas robeschâs.

Pee Garſdes meefſtina Minija ee-eet Bruhſſijas robeschâs un eetek Kuhru Dangâ (Kurifch Haſâ) gandrihſ tai paſchâ weetâ tur Nemene. Bruhſſijas dakâ Minijas kraſti paleet jo tahlaſ, jo leſnaki un pret galu pahrwercſchahs purwôs. Par upes lejas galu brauz laiwahm.

III. Upe Akmene jeb Dange iſzetahs iſ 2 ſtrauteem, kuri eefahlahs pee Gruschlanku meefſtina Telfchu aprinki. Schis upes dibins ir weetahm, ta par peemehru leipus Kretingas, pahrpildits ar akmeneem un no tam warbuht ari zehlees upes wahrds. Pee Kretingas wina ee-eet Bruhſſijas robeschâs, kur wina eetek Kuhru Dangâ, dodama Klaipeſas pilſehtam droſchu un labu andeles oſtu.

IV. Swent upe jeb wahziſti „Heiligen Na“ eefahlahs pee Schalogiras ſahdscha Maſedes pagastâ, Telfchu aprinki. Wina tek rahmi zaur lihdsenu ar meſcheem apangufchu widuzi un eetek $1\frac{1}{2}$ werſtes no Swentas ſahdscha Baltijas juhra. Swentes upe ir tik 40 werſtu gara, bet deefgan dſila un tapehz bij ſenôs laikôs oſts pee winas grivas. Jana III. Sobefſta laikôs (1673 — 1696) dabuja Anglu kompanija atwehli

Sventes meestina dibinat kantori, kuru aridsan atwehra 1685 gadā anglis Horsts. Bet par nelaimi osts jaw bij samaitats: 1625 gadā Sweedru karals Gustaws Udolfs bij us Rīgas tirgotaju luhguma 9 kugus ar atmeneem atskuhstis un ar ūcheem ostu peegahsis.

Sventes upe un Sventes meestinsch dabuja sawus no-fantumus tos laikōs, kad Leischu tauta kalpoja wehl dabas deeweem, kad winas garidsneeki dsihwoja wisumihstati wentu-libā pee uhdeneem tumshōs atlōs meshōs. Zit toti Sventupes apgabals fens laikōs bij pee Leischeem zeenā un godā, to leezina ari pilskalui, kas tur atronahs, ta par peemehru pee Impiltu un Sentaitshu ūahdscheem.

V. Upe Bartawa iszetahs is amoteem Telschu aprinkt, seemelōs no Ploteles esera. Pee Stodes meestina wina us-nem peetekas: Erlu, Rubu un Apfi un ee-eet Kursemes robeschās, kur wina eetel pee Rihzas muishas Leepajas eserā. Rames gubernas robeschās wina tel strauji ūchaurōs krasōs, un tur uhdens ūzetahs pluhdu laikōs nereti 16 pehdu us augshu. Bet Kursemes robeschās wina tel rahmi zaur lih-dstnam plawahm un leekneem un jo wairak wina turwojahs Leepajas eseram, jo wairak paleel apgabals purwains un uhdens tel rahmati. Pret galu upe datahs dandf sarōs, starp kureem atronahs dandf ūatu. Kad juhras wehisch puhsh stipri, tad pat wafaram uspluhst neween Leepajas esers, bet ari Bartawas upes lejas gals par 4 lihdf 5 pehdu augstati. Bartawa tel 30 werstes par Rames gubernu un 55 werstes par Kursemi, ta ta wifs winas garums ir 85 werstes.

VI. Wenta (wahrdō Wenta laitam zehlees no Leischu wahrda wonda = uhdens) eesahstahs Schautu aprinkt is masā Rabunowa esera, kas ir netahlu no Kwaloines meestina. Eesahtumā Wenta ir masā walzinsch, kahdu ast plats un tel zaur leeknainu widuzi. Pee Ushwentes meestina wina tel strauji krasōs, bet tahstaf eet atkal zaur juhdshem garahm plawahm, leeknam, purweem un needreeneem, kur pawafareem, kad ūneegs nokufis un truhmainas plawas it ta esers appluh-

duschas, mahjo dauds pihlu, fosu, dserwju un gulbju. No Uschventes meestina sahlot steepjahs pret rihteem 6 juhdses tāhlu purwi un leelni, is kureem Wenta dabun fawas pirmas peetekas. Schjōs apgabals laudis mehds Wentu aisdambet un ar winas uhdeni plawas appluhdinat. Pee Scharwkanu meestina Wenta sahl strauji tejet un tel gandrihs weenadā ahtrumā lihds pat Piltenei Kursemē. No Piltenes lihds Wentspilei wina paleel dohja, tel rahmi un ir lihds 3 asu dšita un 80 asu plata, bet klastak pee juhras ir tik 5 lihds 12 pehdū dšita. Wenta ir par wisam 300 werstu gara, 130 werstu wina tel zaur Leischeem un 170 werstes zaur Kursemi. Wenta ir smūta upe. Winas krašti ir augsti, bet stahw par leelakai dakai attahlu no upes. Tomehr dauds weetās augstee krašti pee-eet it klast pee winas un tur upe, lausdamahs zaur pleeneem, mahla un smilts klintihm, tel schaurōs, stahwōs kraštōs par straujumeem un krahzem. Ta leelaka krahze ir rumba pee Kuldigas, kur Wenta wisā fawā platumā triht no 10 pehdū angsta pleena atmena. Preeksch kugneezibas schi upe ir par leelakai dakai nederiga, jo winā atronahs tapat ta zitās Baltijas upēs weetahm dauds atmenu.

Tahs leelakas peetekas Raunas gubernas dakā ir schahdas: no labas puses Wodafse. Wina eesahlahs Kursemes gubernā, Lufuma aprinki, netahlu no Wez-Auzes muischas un tel gar Kursemes un Raunas gubernu robeschahm lihds Greesei, kur eetet Wentā. Wadafses labais, Kursemes krašts ir daschā weetā stahwōs un augsts, turpretim kreisais, Leischu krašts ir fems un lihdsens. Wijs apgabals starp Wadafsi un Wentu ir lihdsens un purwains. Tur atronahs leelais Tirelis jeb Ramanu purws, kura widū ir Ramanu esers.

No kreisās puses Wentā eetet Wirwite. Schi istel ta prahwa upe is Birschulas esera, kuresch stahw zaur zitāhm upehm sakarā ar Sterwes, Lufstu un Parschas esereem. Wirwite tel strauji zaur flaištu, kalnainu widuzi, gar dauds muischahm un sahdscheem un eetet Wentā 2 werstes augschpus Wihtschau meestina.

Otra upe, kas no kreisās puses eetet Wentā, ir Wardawa. Wina izgatāhs daudš sareem is patalneem, kas atronahš pee Bloteles esera un usnem tahtakā zelā peetekas is Alfēdes un Plinkšhu esereem. Wina tel weetahm zaur kalnainu, pat stāistu widuzi, ta par peemehru pee Kalwariju klostera, Kenowas un Judaitu muischahm. Wardawa eetet Wentā pee Greeses.

VII. Muscha (wahzisti Mchsa) izgatāhs Schantu aprinki, deenwidōš no Schagares meestina is 40 kw. werstu leela purwa, kura widū atronahš masš esers. Wispahrigi winas krašti ir semi un lesni un daudš weetam apaugušchi gan ar krukmeem, gan ar mescheem. Tit pee Poswoles meestina Muschas krašti šazekahš druszin augstaku. Bet tomehr ari šche pluhdu laikōš nhdens, kas nereti kaphj 3 afes us augšchu, pahrkahpj pahri par krašteem. Leipus Poswoles meestina Muscha ir 12 — 30 ašu, weetam pat 60 ašu plata un winas dšitums nau masakš par 9 pehdam. 140 werstu notezejuse, Muscha šaweenojahš Kurfemē pee Baustas pilšeha ar upi Nemeni jeb Ilgawu. Pee šaweenojuma starp abahm upehm ir kalnu blukis, us kura stahw wezahš pils drupas. Gar Muschas peekraštehm atronahš daudš šehra awotu, pleenu un pahrkalku (gipsa). Weens no šcheem awoteem ar wahrdu „Womergis“ eetet 6 werstes no Meschkuzes meestina Muschā.

Muschas leelaka peeteka ir Lawene, kura izgatāhs is purwa pee Ponedela meestina Nowo-Aleksandrowas aprinki. Upgabals, par kuru Lawene tel, ir lihdsens un leeknains. Winas peekraštēs atronahš tapat daudš šehra awotu, pleenu un pahrkalku, ta Muschas peekraštēs. Lawene ir 130 werstu gara un lejas galā 15 — 30 ašu plata un lihds 8 pehdū dšila. Wina eetet Muschā pee Poswoles meestina.

VIII. Nemene jeb Ilgawa (wahzisti Mehmele) eesahkahš is awoteem, kas atronahš Nowo-Aleksandrowas aprinka kalnōš starp Romas un Ratisakū meestineem. Nemene ir strauja upe un wimn gresno daudš weetahm stahwi, augsti, šchauri krašti. 7 werstes leipus Schenberges (Kurfemē) wina šaldahš

daudj jaròs un uhdens tel gar falahm drufzin rahmati neta augfchgalà. Nemene ir 170 werstu gara, zaurmehrâ 14 — 40 afu plata un 1 — 14 pehdû dſita. Pee Bauſtas pilſehta Nemene ſameenojahs ar Muſchu un dabun no tureenes ko-pigu wahrdu Leelupe. Schi eet rahmi zaur Kurfemi, un uf-nehmuſe daudj peeteku, dalahs pret galu diwi rokàs, ar weenu no winahm taiſni Rigas juhras lihzi, ar otru Daugawâ pee Dinamindes ee-eedama. Leelupe ir no Bauſtas lihds Dina-mindei 110 werstu gara. Tahdâ wiſſe wiſſ winas garums no Nemenes awoteem rehkinajot lihdsinajahs 280 werſtehm. Sche ir japeemin, ta Leelupi un Nemeni ſauz wezòs rakſtòs par Ilgawu *). No ſchi wahrda warbuht ir zehlees Kurſe-mes galwas pilſehta wahrds Jelgawa.

IX. Upe Diſna iſzetahs Nowo-Aleſſandrowas aprinki iſ Diſnas eſera, kurſch ir 10 werstu garſch un 5 werstu plats. Par leelakai dafai wina tel par purwaineem apgabaleem. It ihpaſchi Wilnes gubernas robeschàs gar winas kraſteem ſteepjahs neapredſami plaſchi, tahdas 1000 kw. werstu leeli purwi. Diſna ir 200 werstu gara un Raunes gubernas dafâ, tur atronahs winas augfchgals, tik 7 afu plata, bet Wilnes robeschàs wina ir lihds 70 afu plata un lihds 15 pehdû dſita. Wina uſnem daudj peeteku, ſas iſzetahs par dafai iſ eſereem, par dafai iſ purweem. Diſna eetel Daugawâ pee Diſnas pilſehta.

Eſeri.

Raunes gubernâ ir wairak neta 700 eſeru. Leelakais ſtaits no wineem atronahs gubernas kalnainâ auſtruma galâ, tur Nowo-Aleſſandrowas aprinki ir wairak neta 400 un Wil-kameeras aprinki wairak neta 100 eſeru. Tur wini dara eeſpaidu pat uſ klimatu, atwehſinadami waſaram karſtumtu un ſeemam ſalu remdinadami. Tad ir ari daudj eſeru gubernas

*) Ta par peemehru knaſs Radſiwills, ijwilzis 1473 gadâ robeschàs ſiarp Leetuwi un Kurfemi, teiz uſrahbidams uſ tagabejo Nemeni, ta Leetuwê tekot robeschu upe Ilgawa.

kaluainâ wakara galâ, tur Telschu aprinki ir wairaf neta 100 eseru. Wisâ gubernas lihdsenajâ widus datâ, tas ir Poneschas, Schautu, Kannes un Raseinu aprinkôs kopâ ir tik ap 100 eseru. Gandrihs wisi eseri ir toti bagati ar siwim un eenes wimu ihpafschneeteem leelas rentes. Un dauds eseru, atrafdamees starp augstahm, stahwahm kalnu gumfahm, kas apklahtas ar birsehm, druwahm, fahdscheem un meestineem, israhda skaitu bildi un ir zilweleem ihsts azu preeks.

Uffkattisim tagad jo wairaf eewehrojamos eserus pehz aprinkeem.

Nowo-Aleksandrowas aprinki:

Braflawas jeb Drimetas esers ir $9\frac{1}{2}$ werstes garfch, 6 werstu plats, 32 werstu aptahrt un 8 — 25 asu dsitsch. Winsch met 3 elkonus, starp tureem atronahs pusjalas. Esera widu atronahs daschas falas, no kurahm jo wairaf eewehrojamas „Wehschu“ un „Tschaitu“ falas. Esera krasti ir us seemeta pusi augsti un kalnaini. No daschahm weetahm tur ir jautâ isfate, jo gandrihs us wisahm pufehm reds eserus, fahdschus un muischas. Deenwidôs peenahf pee esera leekni un purwi, turi apauguschi ar needrehm, kalmenehm, puhfahm un wahwerenehm. Braflawas esers ir bagats ar siwim. Tur atron dauds leelu fomu, kas nereti swer lihds 4 pudu, tad lihdeku, lihnu, afaru un zitu siwju. Tureenes sweji fala, ta seemahm isweltot ar tihkleem us weena wilzeena nereti lihds 50 birkawu siwju.

Schis esers stahw fakarâ ar Suudu eseru zaur garu eseru wirkni: zaur Zuo, Nespischas, Needrewas, Potegas, Woifu, Bolaitschu un Strustu esereem, jo wisi schee eseri stahw zits ar zitu fakarâ zaur platahm uhdens jostahm. No Needrewas esera atfal istef upe Druifa, kas eestrei Daugawâ.

Zuo esers ir $1\frac{1}{2}$ werstes garfch un 1 wersti plats un stahw zaur uhdensjostahm fakarâ deenwidôs ar Braflawas, seemetôs ar Nespischas esereem. Schis ottal saweenojahs seemeta galâ ar Woifu eseru, kas ir zaur schauru jostu fakarâ wakara puse ar Bolaitschu, seemeta puse ar Strustu esereem.

Strustu esers ir 5 werstes garšch un til pat plats. Winâ atronahs 5 falas. Schis esers ir seemelôs ar Smudu eseru fakarâ zaur 1 wersti garu un $\frac{1}{2}$ werstes platu jostu. Smudu esers ir 6 werstes garšch un 5 werstes plats un 22 werstu apfahrt. Winâ atronahs 8 falas.

Ritschu esers atronahs par datai Kurfemes, par datai Raunes gubernâs. Winsch ir 6 werstes garšch un 5 werstes plats. Is wina iszetahs Ritschu upe, kas eetel Driswetes eserâ.

Driswetes esers ir leelakais Raunes gubernâ. Winsch ir $10\frac{1}{2}$ werstes garšch, 9 werstes plats un winam apfart ir 40 werstu. Wina dsitums ir weetahm wairak uela 25 asu. Schi esera trasti un dibins ir ar atmeneem apflahti un wina dibinâ atronahs dauds dselmju un bedru, ta ka weenâ zetortâ datâ no wina newar sweijot. No siwim, kas tur atronahs, ir jo wairak eewehrojamas: lihdekas, kas nereti swez wairak uela 50 mahrzimu, tad japali, lihni, afari, raudas, kugras, karuses, wedseles un daschas zitas. Is Driswetes esera isnahk upe Driswete, kas eetel Daugawas peetekâ Disnâ.

Disnas esers ir 9 werstu garšch, $1\frac{1}{2}$ werstu plats un apfahrt 33 werstes; is wina iszetahs upe Disna, kas eetel Daugawâ.

Sortes esers ir 13 werstu garšch un 1 wersti plats. Winam ir 5 gari elsoni, no kureem weenn fauz par Andrujeb Udrukurapi, jo tur eetel Udru upe.

Tauroginu esers ir 11 werstu garšch un gandrihs $\frac{3}{4}$ werstes plats.

No ziteem esereem jo wairak eewehrojami: Rodses ar 1 falu, Disnitschu ar „Reepu“ falu, Dufetu, Dutschtu, Buschu ar falu „Krischowu“, Opschu (15 asu dsitsch), Dbotu, Abetu, Altschan, Schwintas, Ledus un Itgu eseri. Schee eseri ir 2 lihds 6 werstu gari un $\frac{1}{2}$ lihds $3\frac{1}{2}$ werstes plati.

Aprinka pilsehts Nowo-Aleksandrowa atronahs starp Dsas un Dfidas esereem. Dsas esers ir 2 werstes garšch un $\frac{1}{2}$ werstes plats. Wina widu atronahs 1 fala. Dfidas esers

ir $1\frac{1}{2}$ werstes garfch un $\frac{1}{2}$ werstes plats. Ap abeem scheem esereem steepjahs kalni.

Dauds zitu eseru atronahs Nowo-Aleksandrowas aprinki starp kalneem, bet wini, lai gau bagati ar fiwin, ir tomehr loti masi.

Wilkameeras aprinki:

Rubiku esers pee Quickschtu meestina ir $4\frac{1}{2}$ werstes garfch, 3 werstes plats un 15 werstes apkart. Schini esera ir 8 salinas.

Sohn esers ir 6 werstes garfch un $1\frac{1}{2}$ werstes plats. Ap scho eseru atronahs dauds leelu sahdschu.

Jaras esers ir $3\frac{1}{2}$ werstes garfch un $\frac{1}{2}$ werstes plats. Winsch ir dumbrains un apaudsis ar garu sahli, tapehz winsch isflatahs wasarahm it la sata plawa. Is wina iszefahs Jaras upe, las eetet Swentâ, Kirges (Wilijas) peetefâ.

Allauschu esers pee Sudeiku meestina ir 5 werstes garfch un $2\frac{1}{2}$ werstes plats. Winsch ir leelatais esers Wilkameeres aprinki.

No ziteem esereem, las schi aprinki, ir jo wairat eewehrojami: Sweedofschu un Lannu eseri.

Poneweschas aprinki:

Birschanes esers pee Birschu meestina ir $3\frac{1}{2}$ werstes garfch un $1\frac{1}{2}$ werstes plats. Wina atronahs daschas salinas. Parstâs wasarâs ir ap scho eseru neweseligis gaifs.

Raues aprinki:

Efers Powerschulis atronahs purmainâ meschâ starp Schoginn un Wasilischku meestineem. Winsch ir $3\frac{1}{2}$ werstes garfch un $1\frac{1}{2}$ werstes plats.

Rafeinu aprinki:

Gauschtwinas esers pee Zituwenu meestina ir 3 werstes garfch, $\frac{1}{2}$ werstes plats un 3 asu dsilich.

Schaulu aprinki:

Rekinu jeb Karpu esers atronahs 4 werstes deenwidds no Schaulu pilsehta un ir 4 werstes garfch un tif pat plats

un 1—5 asu dsilſch. Schi eſera peeſtraſtes ir par leelakai dalai purwainas un muſlainas, ta ka ir gruht pee wina klaht pee-eet. Wina ir dandſ lihdefu, lihnu un it ihpaſchi dandſ leelu un gahrdu aſaru.

Telſchu aprinki:

Ploteles eſers ir leelakais Telſchu aprinki Wiſch ir 7 werſtu garſch, 3 werſtu plats, 18 werſtu apſart un wairak neka 25 asu dsilſch. Wina kraſti ir kalnaini un weetahm apauguſchi ar tumschu ſtjuju meſchu, weetahm apklahti ar druwahm, ſahdſcheem un meſtinu. Eſers met daſchus kumpumus un wina widu atronahs 4 ſalinas, kas apauguſchas ar augſteem kokeem. Leelaka ſalina ſtahw eepretim Ploteles muſſchaj un meſtinam. Wina bij ſenõs laikõs zaur garu tiltu ſaweenota ar eſera kraſtu. Wehl tagad tur redſ waſarahm uhdena dibinã ofola ſtabus, par kureem gahja tilts. Wezi ſtahſti ſaka, ka uſ ſalinas reis ſtahwejuſe grefua pils, kuru buhwejuſe karaleene Bona, Polu karala Sigumunda I. laulata drandſene. Wet tagad tur redſ wehl til wezus keegetus, dandſ afinenu un pamata drupas no bijuſchahs pils. Stats uſ Ploteles eſera ir no daſchahm weetahm brihnifchi ſtaifts, jo weetahm ir eſera uhdenſ ſtarp ſalinahm un meſcha ahkeem ſils ka debefſ. Eſers ir bagats ar ſiwim. Iſ wina iſzetahs upe Bobrunga, kas eetet Miniã. Ploteles eſers, muſſcha un meſtiſch peeder Franzijas pawalſneekam graſam Schnaſel (Comte Choiseul — Gouffier).

Tuwn klaht pee ſchi eſera atronahs daſchi maſi eſeri, ka par peemehru Malbutis, Berſchoris, Ilgis, un tahtak uſ Telſchu un Plunjanas puſi ir ſtarp kalneem, meſchõs un birſes, pee mahjam un ſahdſcheem dandſ zitu maſu eſeru.

Deenwidus galã no Telſchu aprinka atronahs ap Warnu meſtinu 5 eſeri, kuri ſuhſta ſawus uhdenus uſ Wentas peeteku Wirwiti. Paſchã augſchgalã uſ Telſchu un Raſeinu aprinku robefchahm atronahs Paſchahs eſers, kureſch ir 2 werſtes garſch un 1 werſti plats. Iſ wina iſnaht walts Situwa, kas ee-eet Luſtu eſerã.

Rulfin esers ir 6 werstes garsch un 3 werstes plats. Schis esers ir bagats ar firwin un winā atron dšintora gabaliāns. Is ūchi esera iūzetahs Warmu upite, kas cetel Birūchulas eserā. Birūchulas esers ir 6 werstes garsch un 4 werstes plats. Gelsch wina steepjahs teewas, garas leesas, kas apanguschas ar needrehn, kalwenehm un kruhmeem. Schur un tur reds us ūchihm leesahm apalus kalninus. Eseram apkart ir muischas, ūahdschi un meestini un par starpam lagsdeeni un birses. Bret rihteem no esera ūazetahs augsti, stahwi kalni, kas ūchir ūchē Wentas uhdenus no Birwites uhdeneem. No ūcheem kalneem aze reds ūlaistu dabas bildi. Tejā starp ūatahm plawahm ir Birūchulas esers. Zaur birūchm un pahri par meūcheem un ūahdscheem reds atkal zitns eserus ūpihdam. Birūchulas eseram blakum atronahs Guschras un Sterwes eseri, is tureem winam peetel 2 walti. Birūchulas eserā mahjo dauds ūiwju, piūlu, gulbjn un pat uhdrū. Is wina istel ūlaidra Wirwite, kas jautri ūtrei us Wentu.

Eserš Maūtis atronahs kalnainā widuzi pee Telschu pilūhta un ir $3\frac{1}{2}$ werstes garsch un $1\frac{1}{2}$ werstes plats. Senōs laitōs ūeischē tureja par ūwehteem Maūtu, Birūchulas un Ploteles eserus.

Starp Telschu pilūhtu un Sedas meestinu ir eglu meūchōs Plintūschu esers. Winūch ir $5\frac{1}{2}$ werstes garsch un gandrihū 2 werstes plats. Is ūchi eserā istel upe Domio, kas cetel Wardawā, Wentas peetekā.

Amsti.

Dauds awotu ar gahrdu dšeramū uhdeni atronahs gandrihū wiūur kalnōs, pakalnōs, lejas un peekrastēs. Bet par ūcheem ūchē nerunafim. ūchē runafim til par mineral-awoteem. Rannes gubernā ir diwejadi mineral-awoti: daschi ar ūehras un daschi ar dšelscha uhdeni. Sehras awoti atronahs wiūwairaf Boneweschas un tad Nowo-Mleksandrowas, Wilka-meeras un Rannes aprinkōs. Turpretim dšelscha awoti, kuru naw dauds, atronahs gandrihū weemigi Rannes aprinki.

No ūehras awoteem jo wairaf eewehrojami ūchahdi:

P o n e w e s c h a s a p r i n t i :

1) Awots Smeerdonis atronahs Podbirshas draudse. Schis awots ir tik bagats ar uhdeni, ta uf wina ir usbuhwetas sudmalas. Uhdens lez is semes ahra 1 pehon gara un 6 zoli beesä struhle. Laudis faka, ta schim amotam esot brihnischkigs spehks pee flimibu dseedeschanas un derigs flimneekem, kam neweseligas afinis, reumatismus un daschadas ahdas faites.

2) Masaks fehras awots neta Smeerdonis atronahs Birschu draudse. Aridsan wina uhdens, ta laudis faka, esot spehzigis pee flimneeku dseedeschanas.

3) Krinitzschu fehras awots atronahs pee Krinitzschu meestina.

4) Paswoles fehras awots atronahs Paswoles meestina pee Lavenes upes.

5) Tatunu fehras awots atronahs pee Tatunu sahdscha.

6) Matunu fehras awots atronahs pee Matunu muishas. Scho awotu apmetle flimneeki.

N o w o - A l e k s a n d r o w a s a p r i n t i :

7) Widses-Lautschinka fehras awots atronahs 4 werstes no Widses pilsehta. Winsch iszelahs 4 struhlehm is semes un eetel Smeerdona esera, tira malas ir aphtahtas ar dselteneem fehras putelkeem. Awots ir tik loti peepildits ar fehvas weelahm, ta wina twaiku war jan no tahleenes faost.

P u r w i .

Raunas gubernä gan nam tik leeli purwi, tahdi ir klah-takäs peerobeschu gubernäs, ta par peemehrü Kursemé, kur puse no Jaurt-Jelgawas aprinka ir purwu pilna, jeb Witebskas gubernä, kur Moschizas purws ir 130 kw. werstu leels, jeb Wilnes gubernä, kur Disnas purws ir wairal neta 1000 kw. werstu leels, bet tomehr isuahf Raunes gubernä, tad sa-rehkina wisus ponetskus (dihkus jeb dselmes), purwus un dumbreenus kopä parwisam 1449 kw. werstu jeb 29½ kw. juhdses purwu. Schini staitlä ir ari eerehfinati tahdi dumbreeni, tas apauguschi ar

fruhmeem un sahli un fur atronahs ganihklas un pat pfawas. Ja schahdas weetas nepeestaita pee purweem, tad ir Raunas gubernâ tit ap 20 kw. juhdsu purwu.

Te leelakee purwi atronahs gubernas lihdsenajâ un augligajâ *) widus datâ, tas ir Schautu, Poneweschas un Wilkameeras aprinkôs. Turpretim kalnainâ rihta galâ, tas ir Nowo-Aleksandrowas un par datai Wilkameeras aprinkôs un tapat ari kalnainâ wakara galâ, tas ir Telschu aprinki, — lai gan ir kalnu starpâs un pee eseru kahjahu dauds dsitu ponešchu (dihku jeb dselmju), bet wini par leelakai datai nau leeli. Beidsot apgabalôs, tas gul gar Remeņes peekrastehn, tas ir Raunas un Kaseinu aprinkôs, ir wismasaf purwu.

Ustaitisim tagad jo wairak eewehrojamus purwus pehz aprinkeem.

Nowo-Aleksandrowas aprinki:

Palmu purws deenwidôs pee Driwetas jeb Braslawas esera ir 6 werstes garsch, 5 werstes plats. Leeli purwi ir ari pee Snudu, Strustu un Buschu esereem.

Ganuschischku jeb Aschubalju purws ir 15 kw. werstu leels. Winsch eesteejjahs Kursemes robeschâs.

*) Wisaugligaka un wisdahrgaka seme Remeņes gubernâ atronahs gar upehm Remeņi (Ilgawu) Muschu un winu peetelahm. Schis augligais semes gabals eet zaur Kursemes robeschahm no Schagares meestina sahlot lihds pat Subatai un steepjahs us deenwideem zaur Schautu, Poneweschas un Nowo-Aleksandrowas aprinkeem lihds pat dselzestam, tas eet gar Schautu un Poneweschas pilstehtem us Dinabirgu.

No šchi dselzeka pret deenwideem lihds pat Remeņes upei ir gan ari brangi augliga seme un it ihpaschi teizama Remešchas un Dubiſas upju apgabalôs, bet wina ir tomehr masaf augliga neta augšmineta seme.

Wismasaf augliga seme ir Remeņes gubernas rihta un wakara galôs, tas ir Telschu un Nowo-Aleksandrowas aprinkôs, jo abi šhee aprinki ir toti kalnaini, seme plika un awotaina un starp kalneem ir dauds eseru un ponešchu (dihku jeb dselmju). (Stat. Памятная книжка Ковенской губернии 1885 года, стр. 309).

Soku purwis ir 20 kw. werstu leels. Winsch atronahs us Rursemes robeschahm, ir loti muflains, ta la tur newar neds ee-eet, neds eebraukt.

Ap Surwenischku meestinnu atronahs dauds purwu, no kurreem jo wairaf eewehrojans Rakkala. Schis ir 5 kw. werstu leels un ir ihsts wilku midsenis.

Natigalu purws atronahs deenwidus no Ponedetu meestina. Winsch ir 10 kw. werstu leels un wina widu ir 6 eseri.

P o n e w e s c h a s a p r i n k t i :

Nemigolas purws atronahs deenwidus gala no Poneweschas aprinka un eet starp Nemigolas un Trostawas meestineem us wisahm pusehm struhktu struhklehm. Wisas schihs struhkles naw wisur zitas ar zitu fakara, jo par starpam atronahs ari plawas un lauti. Wisi schee purwu sari kopâ ir 120 kw. werstu leeli. Schim purwam eeblafus atronahs Molonsku purws, kas ir 25 kw. werstu leels un Schalostu purws, kas ir 20 werstu leels.

S c h a u k u a p r i n k t i :

Netahlu no Rursemes robeschahm, starp Wadafes un Wentas upehm, atronahs Ramanu purws, kursch ir 48 kw. werstu leels. Wina widu atronahs 1 kw. wersti leels esers. Schis purws ir apaudsis ar maseem kozineem. Par wину newar pawafareem un rudeneem neds eet, neds braukt, tik weenigi seemahm eebrauz zetu taisni pahr wину. Schi purwâ peemiht pareti milki, no kureenes tee daschreis aishlandahs us Rurseni, us Strundas mescheem.

5 werstes no Schauteem us deenwidu pusi eesahlahs gara wirkne purwu, kas steepjahs tahlu pret deenwideem. Birmais no scheem purweem eesahlahs pee Rarpu esera un ir 50 kw. werstu leels. Nis schi nahk otris purws ar wahrdu Tirelis, kursch ir 30 werstu garsch un 3 — 5 werstu plats. Seemela un deenwidus gali no Tirela ir apanguschki par datai ar meschu, par datai ar fruhmeem, bet purwa widus data ir ihsts

ponetšis. Tirela mahjo eewehrojami dauds daschdaschadu putnu un swehru, to starpā ari wilki, kuru kaulschana tir daudsreis atstān. Uš tureeni mehds medineeki it ihpaschi pawafareem no tahtu jo tahtu aishraukt. No Tirela pret rihteem atronahs Sulianu purws. Wina widū ir aze jeb eserinsch. Sulianu purws ir 36 kw werstes leels.

W i l l a m e e r e s a p r i n k t i:

Schi aprinka deenvidus galā atronahs ap Pogiru meestinu 3 dsiti purwi, no tureem weenu fauz Needrewu, otru Purwu, trescho Stepri. Katris no scheem purweem ir 3 lihds 6 werstes garšč.

Aprinka seemeta galā netahtu no Kupischu meestina atronahs dsitsch purws Schapeta, kursch ir wairak neta 16 kw. werstu leels. Winsch ir apaudšis ar teewahm preeditehm. Schi purwā newar nedš ee-eet, nedš eebraukt. Wina labpraht peemahjo wilki.

R a u n e s a p r i n k t i:

Schi aprinka deenvidus galā ir starp ziteem purweem jo wairak eewehrojams Leelais Noists, kursch ir 5 kw. werstes leels. Winsch ir toti stragnainsch.

M a s e i n u a p r i n k t i:

2 leeli purwi atronahs netaht no Pruhšču robeschahm. Weenu no wineem fauz Laukesas. Schis ir dsitsch ponetšis un ap 30 kw. werstu leels. Wina widū atronahs 2 azis. Otru purwu fauz Leelee Plini. Schis ir 8 kw. werstes leels.

M e s c h i.

Bezlaitu rakstneeki teiz, ta wiša Leišchu seme bij 15, 16 un 17 gadu fimtends apklahta ar muhschigu milsu meschu un ar dsiteem ponetšcheem un purweem, ta ta neweens newarejis mindš nedš ee-eet, nedš eebraukt, nedš eejah. Meschōs peemahjojuschī dauds daschdaschadu swehru *): subru, breeschu,

*) Zemaitiu Biskupiste no fj. Matiejus Wolonczewka § 2. — Un šalibšini Литовский Статутъ отд. X, гл. 2.

ſchernu (hirſchu), lahtſchu, zuhtu, luhtſchu, wilſtu, ſtirnu, lapſu, uhdru, bebru, ahpfchu, zobetu, zannu, feſtu, truſchu, fermolu, wahweru, ſaku un jo wairat weiffkaltams pulks biſchu, kas demis iſ leepu ſeedeem dandſ balta medus. 1710 un 1711 gadôs Reifchôs bij leeli mehri, kas iſdeldeja $\frac{1}{3}$ datu no wiſas tautas. Lauki un druwas apanga wehl jo wairat ar meſcheem. Meſchi bij tik beſi, ta neweens zilwels nemareja wineem zauri iſliht un ta kara laitôs winus tureja par droſchaku un ſpehzigatu branu *) pret eenaidneeteem, neta zeetolſchans, muhrus un walus. Un meſchi palita tahdi gandriht lihtſ 19 gaduſintenim.

Behz tam ſakta meſchus ahtri nopostit. Reeliſta ſoku pluhdinaſchana par Nemeni, Dargawu, Reelupi, Wentu un ſcho upju peetekahn uſ ahſemehm, kara laiti, dſelſzeti, ſauſchu, peeaugſchana, neſahrtiga un pat negudra apeſchanas ar meſcheem iſdeldeja ſcho mantu tik leeliſtâ mehrâ, ta nu dandſ weetâs meſchun wairs nepeeteek ne preekſch ſurinaſchanas, nedſ preekſch buhwes. Ta noſuda ſchi gaduſintena ſaktumâ juh-dſehm garee leepu un ofolu meſchi gar Nemenes, Dubiſas un Neweſchas upehm, ta iſdeldeja diſchenos preeſchu un egli meſchus par ziteem apgabaleem Reifchu ſemê.

Tagadejeem zilweeteem truhtſt pat lihtſibas tahdi miſſu ſoki auguſchi Reifchu meſchôs tos laitôs, kad zilwetu rola winus netrauſeja augſchana. Ra par peemehru war uſrahdit uſ ofolu ar wahrdu „Baubli“, kas auga wehl ſchi gaduſinteni Wiſchnu ſalnâ pee Bardſes muſſſchas, 20 werſtes no Raſeinu pilſſeha. Schis ofols apehnoja ar ſaweem ſareem wiſu ſalnu. 1811. gadâ muſſſchas ihpaſchneekſ Paſchewiſſch liſa nozirſt ſchi ſoka widus datu un no weena apala klutſcha, ſura eelſchu ar kap-ſeem iſteſa, uſtaifit buhdinu, kas wehl tagad ſtahw muſſſchas dahrſâ. Baubla zelman aptahrt bij 17 arſchines un 9 werſcholi jeb $53\frac{1}{2}$ pehdas un zaurmehrs 6 arſchines un 6 wer-

*) Voigt, Geſchichte Preußens V, 543.

ſchoti jeb 14⁷/₈ pehdas *). Roku aprehkinaja pehz ſchkeedru rinkeem wairat neta 1000 gadu wezu. — Paretī leeli ofoli wehl tagad atronahs pee Dubiſas un Neweſchas upehm un Raſeinu aprinki. Scheem lihdſigi milſu koki ſtahweja birſēs, kur Leiſchu ſentschi upureja Behrkona deewam. To leezina puſpuwufchee koku ſtumbri, kureus ſchad un tad atron upju kraſtōs un ſemē, kanawas rokot.

Tatad meſchu ir maſ un leelu ſwehru naw wairis newaſ; pat milku, zaunu un lapſu naw daudſ. Bagatakee medijumi atronahs wehl tiſ Ahbetu meſchā Raſeinu aprinki, grafa Tiſch-kewiſſcha meſchōs Poneweſchas aprinki, Belmontes meſchōs Nowo-Aleksandrowas aprinki un Tireli Schautu aprinki. Bites atron wehl tiſ mahzitaju muuſchās un paretās bajaran mahjās un medus ir reta zeena. Daudſ weetās kurina kraſnes ar dumburu un wahwerenehm. Leelakee meſchi wehl ir Schautu un Raſeinu aprinkōs; turpretim Teliſchu un Wilkameeres aprinkōs ir wiſmaſal meſchu. Kaunes gubernas meſchōs aug lihdſ 100 ſortes koku, bet no wineem ir jo wairat eewehrojami: egles, preedes, behrſi, ofoli, klawi, leepas, oſchi, bliſgnas, alkſchni, apſes, gobas, pilegi un dāſchi ziti. Leepas aug wiſwairat Raſeinu un Kaunes aprinkōs. Leelatais leepu meſch ir Datnowas meſch Kaunes aprinki. Ofoli, klawi un bliſgnas atronahs wiſwairat meſchōs, kaſ gar Nemones un Dubiſas upehm. Ofoli aug par leelakai dakai ne ofolu birſēs, bet lapu un ſtaju meſchōs ſtarp ziteem tokeem.

Uſſtaitiſim tagad leelakos meſchus pehz aprinkeem.

K a u n a s a p r i n k t i:

Leelakee krona meſchi ir: Kumschiſchtu meſch pee Nemones upes. Wiſch ir 5140 deſatinu leels. Karmelawas meſch pee Nargas jeb Wilijas upes ir 7542 deſatinu leels.

Leelakee un labakee dſimts meſchi peeder graſeem Tiſch-kewiſſſcham, Burbim, Krapowizkim, Saleſkim, Gruſchewſtim.

*) Матеріалы для географіи и статистики Россіи, собранные офицерами Генеральнаго Штаба, Ковенская губернія, Іарасъ рѣсе 386.

R a s e i n u a p r i n k i :

Leelakais krona mesch ir Woinutu mesch netahl no Ju-
ros upes. Winsch ir 6167 desatinas leels.

Labakee privat meschi peeder knaseem Dginstim un Wa-
siltshifowam.

T e l s c h u a p r i n k i :

Labakais krona mesch ir Tirkshu mesch pee Wentas
upes. Winsch ir 2670 desatinu leels.

Leelakee privat meschi peeder knasam Dginstim, grafeem
Platereem, Tischewitscham un Choiseul Gouffier.

S c h a n k u a p r i n k i :

Leelakais krona mesch ir Purwischtu mesch, 4122 desa-
tinu leels, netahstu no Wentas upes.

Labakee dsimts meschi peeder grafeem Subowam, Roma-
ram, Schemetam, Marischtinam un Karpam.

P o n e w e s c h a s a p r i n k i :

Leelakais krona mesch ir Wabalneeku mesch, 9252 desa-
tinu leels. Winsch atronahs 15 — 20 werstu no Poneweschas
pilschta.

Leelakee privat meschi peeder knasam Rivenam, grafeem
Reiserlingam, Tischewitscham, Karpeem, Kerbedsam, Brun-
neem un baroneem Koppeem.

R o w o - A l e k s a n d r o w a s a p r i n k i :

Leelakais krona mesch ir Uchwintzas mesch, 3796 desa-
tinas leels.

Leelakee privat meschi peeder grafeem Platereem, Tisen-
hausenim, Puslowstim, Bittewitscham.

W i l l a m e e r a s a p r i n k i :

Leelakais krona mesch ir Benentas mesch, 3832 desatinu
leels. Winsch atronahs pee Swentupes.

Labakee privat meschi peeder grafeem Paschewitscham,
Kongi, Romaram, Sefiztim, Montwillam, Roselim, Kaslow-
stim un Kosakowstim.

Aprinki.

Rabakas pahrwaldišchanas deht atšfikhra 18. dezembri 1842. gadā uš Wisaugstato pawehli tagadejo Kaunas gubernu no Wilnes gubernas un istaišija no atdalita semes gabala ihpašču gubernu ar 7 aprinkeem. Tšetri no šcheem atronahs gubernas seemeta pušē un eet gar Kursemes robeschahm. Schee ir: Telschu, Schautu, Poneweschas un Nowo-Aleksandrowas aprinki. Trihs aprinki ir gubernas deenwidus pušē: Raseinu, Kaunes un Wiltameeras aprinki.

I.

Kaunas aprinkis atronahs pee Nemenes upes un ir 3523 kw. werstu jeb gandrihš 72 kw. juhdšes leels ar 206483 *) eedšihwotajeem.

Leelakais pilšehts ir gubernas pilšehts Kauna ar 50000 eedšihwotajeem. Winsch gul dšilā lešā pee Kirges (Wilijas) eetelas Nemenes upē. Wisapkart pilšehtam eet augsti kalni, kas par dašai apaugušchi ar biršehm un truhmeem. Kauna ir toti wezs pilšehts. Wina eesahkums ir nesinams. No 13. gadušimtena lihds pat jaunakeem laikeem winsch ir dandš reis žetis postu no eenaidneekem un zaur ugunsbreesmahm. Zau 16. gadušimteni Kauna bij bagats pilšehts. Tur atradahs Ollandeeschu, Angtu, Bruhšču, Sweedru un Wenezeešču kantori un leeli labibas špihteri un wina tirdšneeziba ar ahrsemehm šneedsahs lihds 1 miljonim dukatu. Aridsan tagad ir Kaunā leeli kantori un dandš dašchdašchadu fabritu, jo jautra kugošchana par Nemeni un dšelfzeti uš Karalantscheem, Leepaju un Wilni weizina tirdšneezibu. Kaunā atronahs leelīklas krepostu isbuhwes, karā lasaretēs un kasarmēs, 4 pareištizigas, 6 katoku un 1 luteru basnizas. Leelākā basniza neween Kaunes pilšehtā, bet wišā Leišču semē ir katoku Petera un Bahwila basniza, kas buhmēta tōs laikōs, kad šahla eewest kristignu tizibu Leišchōs. Wina ir 42 asu gara, 17 asu plata

*) Štattli ir šmelti iš Памятная книжка Ковенской губернии на 1886 годъ, издание Ковенскаго Губернскаго Статистическаго Комитета.

un minas ņenas ir 14 asu augstas. Pēc ņehis basnizas kalpo 24 Augustinu muhti ar 15 algadscheem.

No zitam buhwehm jo wairak eewehrojama pile jeb wezais rahtuhsis, kas atronahs pee pilseta platscha. Platscha widu, rahtuhsim pretim ir tshuguna monuments, zelts par aminu Frantschu isdshshchanai is Kreemijas 1812. gadā.

Kaunā dshw gubernators un Leishu bishaps. Tur atronahs eezirkna teesa, kameralpalata, domenu walde, walstsbankas nodata, 1 mihreeschu un 1 ņeeweeschu gimnashjas, latoku garigs seminars un wehl daschas zitas eestahdes.

Paschajzes meestinsch, 7 mersies augshpus Kaunes pee Nemenes upes ir slawens zaur ņawu gresno, dahrgo basnižu. Jau no tahleenes mirds pretim ņehis basnizas torni un borgas pahri par birsehm. Basniža atronahs slaištā weetā pee Nemenes upes un stahw tumscha mescha widu. No ahrupuses basnizas muhri un torni ir no granita atmena, eeshpusē ir basnizas ņenas, grihdas un welwes no melna, ņartana un balta Italijas marmora; wiša welwe ir pusshlota ņmalleem alfrešta isstrahdajumeem. Scho basnižu buhweja 17. gaduhsimteni Letuwes leeltunga kanzleris Kristaps Pazis, ismaksadams par buhwi lihds 8 miljoni selta dukatu. Senal scho basnižu ņanza „Eremitarum Montes Pacis“ un toreis wiņa peedereja Kamaldutu klosterim. 1832. gadā istaiņja no wiņas pareishtizigu klosteri.

Weliones meestinsch gul slaištā kalnainā weetā pee Nemenes upes, leipus Kaunas. Letuwes wehsturē naw neweena zita weeta liņ dauds mineta ta ņehis meestinsch. Zil dauds reis naw us tirweenes kalneem, kas eepreezina zilwehu azis ar ņawahm jaukahm dabas bildehm, weena pile pehz otras ņadamsita un ņagahsta un pehz tam atkal zita wiņu weetā zehluņehs? zil dauds reis tur naw strauwehm pluhduschas Leishu un Wahzu bruneneeku aņiuis?

Senlaidu piles tur apņlahja 2 kalnus, starp tureem tel dshitā gramā Weliones strautinsch. Par scho gramu gahja tilts, kas ņaweenoja abus kalnus. Tagad gul Weliones meestinsch

us abeem ſcheem kalneem. Augſtakaja kalnâ ſtahw baſniza un meeftina leelaka data; ſemataja dſimntſtunga muifcha un dahrsſ. Wezajam pilſkalnam blatus ir kurgans, kuru ſauz par Gedmina kalnu, jo us ſchi kalna Leiſchi ſadedſinaja ſawa leeltunga Gedmina meeſas, kas tur kauja ar Wahzu bruneneekem paſaudeja ſawu dſihwibu un paglabaja wina peluus apaſſch ſchi kalna.

Reidanu meeftinſch (Civitas Caiodunensis) atronahs pee Neweſchas upes un Leepajas-Romna dſelſzeta. Schis meeftinſch bij 17. gaduſimteni ſlawens wiſâ Leetuwâ zaur ſawu tirdſneezibu, ruhpnenezibu un iſglihtibu. Jo tai laika knaſi Radſiwili, lam toreis peedereja Reidani, daſchadi gahdaja par tauſchu labklahſchannu un pilſehtina uſplauſſchannu. Knaſi Radſiwili bij ſlaweni ewangeliuma tizibas zeenitaji un weizinataji. Zaur wina preekſchſihmi un gahdaſchannu reformatu tiziba iſplatijahs tahtu jo tahtu par Leetowi. 1625. gadâ wini dibinaja Reidanôs ſlawenu gimnaſiju preekſch reformatu jaunekteem. Pee ſchihſ ſkolas peedereja leela biblioteka un drukatawa, kura dabuja papihru iſ Reidanu papihra fabrikas. Schi fabrika bij ſawôs laikôs paſihſtama wiſâ Europâ, jo wina iſgatawoja wiſlabako papihru Europâ, ar uſrakſtu „Civitatis Caiodunensis“. Tagad tur no wiſa ta gandrihſ it neka wairs neatronahs. Bet wehl ir Reidani jauts, ſtaidris meeftinſch ar 2 katoļu, 1 pareiſtizigu, 1 reformatu un 1 lutura baſnizahm un 1 Juhdu ſinagogi. Reidani peeder tagad grafa Todlebena familijai.

II.

Willameeras aprinkis ir 5106 kw. werſtu jeb 104¹/₅ kw. juhdses leels ar 223443 eedſihwotajeem.

Aprinka pilſehts ir Willameera ar 15000 eedſihwotajeem. Winſch atronahs pee Swentas upes un Raunas-Dinaburgas ſchoſejas. Willameera ir wezs pilſehts; daſchi doma, ka winſch dibinats jau X. gaduſimteni. Schim pilſehtam ir jautra tirdſneeziba un pehz ſaweem eenahkumeem winſch peeder pee wiſlabatajeem Leiſchu ſemê. Tur ir 1 pareiſtiziga

un 1 katotu basnizas un 1 sinagoge. Pee ſchi pilſehta atronahs pilskalnš, tur ſenaſ ſtaħweja pile, gar turu brunenecku laikšs bij daudš aſinainu kauju.

Leelakee meestini ſchai aprinki ir: Quitschti, Uzani, Kogawa un Kupiſchki.

III.

Nowo-Aleksandrowas aprinkis ir 5188 kw. werſtu jeb gandriħš 106 kw. juħdſu leels ar 195176 eedſiħwotajeem.

Aprinka pilſehts ir Nowo-Aleksandrowa ar 6700 eedſiħwotajeem. Wiſch atronahs pee Dinaburgas-Kaunas ſchoſejas un gul kalnainā widuži ſtarp 2 eſereem.

Widſes pilſehts pee Wilneš gubernas vobeſchahm ar 6100 eedſiħwotajeem ir ſlawens zaur ſaweem tirgeem, uš turreem iſ gaduš atrwed zaurmehrā par 70000 rubkeem pretſchu.

No meestineem jo wairaf eewehrojami Katiſchki, Ponedele un Braſlawa.

IV.

Poneweſchas aprinkis ir 5317 kw. werſtu jeb 108½ kw. juħdſes leels ar 209906 eedſiħwotajeem.

Aprinka pilſehts ir Poneweſe ar 17500 eedſiħwotajeem. Wiſch atronahs pee Keweſchas upes un Leepajas-Dinaburgas dſelſžeta. Poneweſe ir jaukš, ſlaidriš pilſehts ar labeein nameem. Tur ir jautra tirdſneeziba ar labibu, lineem, angkeem un kolonial-prežehm. Poneweſe atronahs 1 reaľkſtola, 1 ſkolotaju ſeminars, 1 pareiſtizigu, 1 luteru un 1 katotu basnizas, 1 karaimu un wairaf juħdu ſinagogas.

Leelakee meestini ir:

Birſchi pee Birſchu eſera. ſchi meestinā ir 1 katotu, 1 reformatu un 1 luteru basnizas un 1 ſinagoge. Birſchi bij ſenałš laikšs knaſu Kadiwilu galwas pilſehts, tureem toreiſ peedereja 8 pilſehti un 34 ſaħdſchi. Sweedru kara laikā ap Birſcheem pulzejahš Leetuwes leelakee kara ſpehti un 1701. gadā Kreemu Keiſars Beħteris Leelais un Potu karališ Auguſtš II., 5 nedetas Birſchšs pawadidami, noſleħdſa ſabeedribu pret Sweedru karali Karli XII., tureſch 5 mehne-

fehns wehlat Birschus lihds ar wifu tara mantu eenehma un no tureen es gahja tahtal Poliju aplarot. Wehl tagad stahw pee Birscheem knasu Radsiwilu pile, bet meestinsch un unischa tagad peeder grajam Tischewitscham.

No ziteem meestineem jo wairal eewehrojami Boswole, Pinkawa un Pokroja.

V.

Schauku aprinkis ir 6498 kw. werstu jeb 132³/₅ kw. juhdses leels ar 230793 eedsihwotajeem.

Leelalais pilsehts schai aprinki ir Schauki ar 20000 eedsihwotajeem. Winsch atronahs pee Leepajas-Romni dselszeta un Rigas-Tilschu schosejas. Schai pilsehtâ ir jantra tirdsneeziba ar labibu, tabaku un kolonial-prezehm. Tur atronahs daschas fabritas un it gadus tur notur 9 tirgus; us katra no scheem atwed 500 lihds 600 sirgu. Schaulds ir klasista gimnastija.

Leelatee meestini ir: Janischte, Schagare, Radsiwilischki, Aurschani, Wilschni un pilsehtinsch Schadowa.

VI.

Telschu aprinkis ir 4666 kw. werstu jeb druszim wairal nefa 93 kw. juhdsu leels ar 182416 eedsihwotajeem.

Leelalais pilsehts ir oprinka pilsehts Telschi ar 11000 eedsihwotajeem. Winsch atronahs kalnainâ widuzi pee Mastu esera. Schi pilsehta eesahkums naw sinams. Wezas teifas fala, ta winu usbuhwejis Telschu waronis Dschugis, kas bijis til spehzigis, ta israhwis lokus ar kalnehm, ar schautru apstis fimteem bruneneetu, israzis Mastu eseru un wehl preeksch mirschanas usbehris few netaktu no Telscheem kapu kalnu, kuru wehl tagad sauž par Dschugas kalnu.

Telschu pilsehtâ ir til meena eewehrojama ehla. Ta ir katolu basniza, kuru usbuhweja Lectuwes wize-lanzleris Pahwils Sapeja. Pareistiziga un Lutera basnizas ir toti masas.

Leelatee meestini schi aprinki ir:

Skode us Aursemes robeschahm pee Bartes un Lubu npehm. Schis meestinsch, kuru jenalds lauldš sauža par Jo-

hannisberg, bij galwas pilsehts no Skodes grafu walsts. Schi walste bij lihds 100000 desatinnu leela. Skode ir 1 katolu un 1 iuturu basnizas.

Netaktu no Skodes pee tagadeja Opulu fahdscha atra-dahs 8. gadufimteni pilsehts Apuleja. Wehl tagad tur reds starp Pubu un Scharku stranteem pilsehta weetu.

Kretinga atronahs pee Almenes upes us Pruhfijas robescham. Bezôs rakstôs scho meestinnu nosauz par Karolsstadt. Tagadejais Kretingas wahrds ir zehlees no Leischu wahrda „Krotos“ tas ir kugis. Schis meestinsch ir leelakais un jaukakais Telschu aprinki. Tur ir taifnas, platas bruges-tas eelas, labi nami, sunks katolu Bernardineeschu klosteris, 1 pareistiziga un 1 lutera basnizas. Kretinga ir jautra tirds-neeziiba ar lineem, sehklahm, labibu un ahrfemes prezehur. Meestinsch lihds ar aptartejahm muischahm peeder grafam Tischlewitscham, tura pile un palnu namis atronahs pee meestina staisâ, dahrgi apkoptâ parlâ.

Garsde stahw jautâ weetâ pee Minijas upes us Pruhfijas robeschahm. Eedfihwotaji tirgo ar lineem un sehklahm. Meestinsch un muischa peeder baronam Kenim.

Warni atronahs starp Lufftu un Birschulas esereem. Senôs laitôs scho meestinnu sauza par Medineekteem. Toreif aplahja leeli meschi tureenes talnis, lejas un esermales, tur mahjoja dauds daschdaschadu putnu un smebru. Tureenes eedfihwotaji tôs laitôs bij medineeki, las pahrtita gandrifh weenigi no swejas un medischanas. Medineelôs stahweja loti ilgji elku deewu namis ar muhschigi kwehflodamu ugnni, tur nesa Pehrkonam upurus. Schini appabalâ laudis turejahs zeetaki neta zitur pee samas wezahs tizibas. Un kad beidsot pehz ilgeem puhlineem laimejahs Leischu leeltungam Jagailim un Witantam aridsan schos laudis peegreest pee kristigas tizibas, tad dibinaja pee Medineekteem, tagadejôs Warnôs, Schamaittschu bistapa residenzi. Wehlat tur usbuhweja katolu katedral-basnizu un garigu seminaru. Tôs laitôs peedereja pee Schamaittschu bistapa eezirkna Leischu seme no juhras lihds Neweschas upei, Lejas Kurfeme un Austruma-Pruhfija. Pehz

Potu bunta 1864. gadā Augsta Waldiba pahrzehla Schamait-
schu jeb Telschu bistapa sehdeklī un katoku garigo seminaru
no Warneem us Rannas pilsehtu.

Plunjane atronahs finukā weetā pee Bobrungas upes.
Wina ir netihrs meestinsch, bet ar jautru tirdsneezibu. Mee-
stinsch lihds ar muischu peeder knasam Dyinstin, kas tur ne-
fen usbuhwejis dahrgu, gresnu pili.

VII.

Raseinu aprinkis ir 5464 kw. werstu jeb 111½ kw.
juhdses leels ar 227396 eedsihwotajeem.

Aprinkā pilsehts ir Raseini *) ar 10600 eedsihwotajeem.
Winsch ir koti wezs pilsehts, jo wiswezakee raksti par Teischu
tantu peemin winu. Senōs laikōs bij Raseinōs Schamait-
schu walsts augstakā teefa. Un schi pilsehta wezakais bij augsta-
kais eerehdnis walsti. Raseinōs ir 1 pareistiziga, 1 katoku
un 1 luteru basnizas un 1 sinagoga.

No Raseineem pret deenwideem steepjahs neapredsamī
plafsch lihdsenums. Bezōs laikōs us scho weetu pulzejahs un
mahzijahs Teischu kara draudsēs. Tur atronahs dauds tur-
ganu, no kureem augstakais ir pee Jawoischu fahdscha.

*) Raseinu pilsehtu fang wezahs Pruhfijas kronikas par Ros-
figen jeb Ruschigen. Schim wahrdam ir azim redsot sakars ar wahrdu
Rofs jeb Rufs. Kad Rusfi jeb Warigee ir schi widuzi dsihwojuschi,
to peerahda aridfan dauds zitu geografisku nosanumu. Ushahdisim
par peemehru us: 1) Nemenes isteku „Rusi“, 2) us pilsehtu „Rusini“,
kas fenaf atradahs pee Nemenes eetelas Ruhru Dangā, 3) us jah-
scheem Sgori un Truwori, kuri wehl tagad atronahs Masedes pagastā
Telschu aprinkī. Do paschu apleezina daschas kronikas. Ta par pee-
mehru Rwedlinburgas, Magdeburgas un Sato kronikas, runadamas
par to weetu, tur miñonarš Sw. Bruno nogalinats, raksta, ka Bruno
nonahwets us Ruffijas un Leetuwas robeschahm (in confinio Russiae
et Lituae), bet Ditmars no Merseburgas un Marians Skota stahsta,
ka us Ruffijas un Pruhfijas robeschahm (in confinio Russiae et Prus-
siae). Is scheem wahrdeem redsams, ka Rusu seme bij stary Leetuwi
un Pruhfiju, tas ir apgabals gar Nemenes gruwahm Gilgi un Rusfi.

Kafeinu aprinkti ir ūchadi meestini
eewehrojami:

Jurburga ar 6000 eedſihwotajeem pee Nemenes un wi-
nas peetefas Mitwas netahſu no Pruhſijas robeschahm. Mee-
ſtinā ir tamoſchua un eedſihwotaji pahртеef no tirdſneezibas.
Jurburga ar apkartejahm miuſchahm peeder knaſam Waſil-
tſchikowam. Pee meestina atronahs wezais Jurburgas pils-
talns.

Tauragi ar 4000 eedſihwotajeem atronahs pee Juras
upes netahſu no Pruhſijas robeschahm. Meestina ir tamoſchua
un eedſihwotaji wed jautru tirdſneezibu ar Tilscheem, Kara-
lautſcheem un Klaipedu. Aridſan Tauragu meestinsch ar ap-
kartejahm miuſchahm peeder knaſam Waſiltſchikowam.

Schidlawa ir paſihſtama wiſā Peiſchu ſemē zaur ſawu
jauto, leelo katolu baſnizu. Jan no ſeneem laikeem uſ tu-
reeni ſtaiga daudſ katolu. Zitadi ſchis meestinsch naw daudſ
eewehrojams. Uſ wina gadatirgu atwed pretſchu zaurmehrā
par 22000 rubkeem.

Netowas meestinsch ar apkartejahm miuſchahm peeder
knaſam Dginſkim. Meestina ir daſchi labi nami un ſmuka
katolu baſniza; tur atronahs ari dſimtskunga pile, gar kuru
eet augtu dahrs un ſwehru parka.

Eedſihwotaji.

Rannas gubernā ir uſ 732 kw. juhdsēm 1485860 eedſih-
wotaju; to ſtarpā 732070 wihreeſchu un 753790 **) ſeewee-
ſchu. Tas iſnahſ zaurmehrā ik uſ 1 kw. juhdsi 2034 eedſih-
wotaji. Tahdā wiſē ſchi gubernā japeeſtaita pee puſlihdſ
beefi apdſihwotahm ſemehm.

Nekur zitur wiſā Kreemu walſtē naw tik leelā mehrā
ſajaukti eedſihwotaji pehz tautibahm un tizibahm, ka Rannes
gubernā. Semes wezakee eedſihwotaji ir Schamaitſchi un Pei-
ſchi. Schamaitſchi apdſihwo gubernas walara galu: ſtarp

**) Памятная Книжка Ковенской губернии на 1886 годъ,
изданіе Ковенскаго Губернскаго Статистическаго Комитета.

juhru, upi Nemeni, Nemenes peeteku Nemeschu un Kurseni. Turpretim Leischi dsihwo no Nemeschas pret rishteem, turu apgabalu sanz par Aukstoti. Bet jau no 14. gadusimtena sahlot, kad Leisheem iszehlahs kari ar Wahzu bruneneekem, Leetuwē eesalnojahs Wahzu tantiba. Kreewi, it ihpaschi rasfolniti, eenahza leelaka skaitla tif no 1655. gada, no patriarcha Nitona laikeem un apmetahs us dsihwi Nowo-Aleksandromas, Bilkameeras un Raunas aprinkos. Jaunakos laikos Kreewu kolonisti nodibina dsihwi wisos aprinkos. Schihdi un Karaimi isplatijahs no leelingu Jagailu laikeem par wisu Leetuwē, sagrahbdami sawas rolas wisu tirdsneezibu. Tatari eenahza sche 15. un 16. gadusimtenos, gan patwali, gan zaur kareem peespeesti. Tschigani eewirta no 17. gadusimtena sahlot sem knasa Kadsiwila apfargaschanas, kas wineem eezehla ihpaschu Tschiganu karali un Tschiganu teesu. Latweeschi eenahza wisjaunakos laikos, mekledami meerigu un labu dsihwi. Wini dsihwo gandrihs weenigi gar Kursemes robeeschahm: Poneseschas, Schanku un Telschu aprinkos.

Eedsihwotaju skaitli pehz taubitahm:

Schamaitschu	610000
Leischu	430000
Schihdu	292000
Kreewu	62000
Potn	40000
Latweeschu	30000
Wahzeeschu	10000
Ahrsemneeku	8000
Tataru	900
Tschiganu	400

Eedsihwotaju skaitli pehz tizibahm:

Katofu	1082700
Juhdu	292000
Lutern	37600
Pareistizigu	32000
Kastolniku	29000
Reformatu	10400
Mumedanu	900
Uniatu	800
Baptistu	250
Karaimu	200

Raunas gubernā ir Romeeschu Katoleem 197 draudses. Winu gariga pahrwalde ir Telschu konsistorija, kas atronahs Raunas pilsehtā.

Pareistizigo eedsihwotaju garigais galwa ir Raunas biskaps, Leetuwes eparkijas wikars. Winsch mahjo Poshaislas

Klosteri, kura preekshneeks wiensch ir. Pareistizigeem ir 17 draudsēs.

Ewangeliūma Lutera tizigo gariga pahrwalde ir Kursemes Luterau konsistorija. Lutera tizigeem ir ūchahdas 8 draudsēs: Tauragu, Schanku, Birūchu, Scheimes, Skodes, Reidann, Rannes un Kretingas.

Ewangeliūma-Reformatu pahrwaldiba ir Wilnes Ewangeliūma-Reformatu kollegijā. Reformateem ir 9 draudsēs, no kurahm leelakas ir Birūchu, Papiles, Radūwiliūūku un Schwabiūku draudsēs.

Eedūhwotaju ūtāitli pehž ūauschu ūahrtahm ir ūchahdi:

araju	951300	tirgotaju	1700
pilūehtneeku	374000	garidsneeku	1431
muiūchneeku	76500	ahrūemneeku	8000
fareiwu	72800		

Drukū kluhdas.

6. lapas puūē 11. rindā no augūūas pehž ta wahrda „mestina“ japeeleek: un ir 746 pehdas augūts.
8. lap. p. 16. rind. no augūū. naw jalas. Gerriku bet Gerniku.
- „ „ 21. „ „ „ „ „ juhras bet juras.
9. „ „ 1. „ „ apatūū. ir „ wiūalderigs ūlimeem. Tahdi pat arwoti atronahs u. t. t.
13. „ „ 20. „ „ augūū. naw „ Moūūā bet Muūūā.
15. „ „ 6. „ „ „ „ „ Witauris bet Witants.
23. „ „ 11. „ „ apatūū. „ „ Udrufurapi bet Udrufu mpi.
27. „ „ 3. „ „ „ tee eeklambaretee wahrdi „ diūkus jeb dūelmes“ naw jalasa, tapat ari zitās lapu puūēs.

R. Ustina

grammatu bodē,

== Cepajā, pēe Latweeschn basuizas, ==

ir dabujamas ūchahdas grammatas:

1.	Reformators Deewa kalps Dr. Martinšch Luters un tee eeweh-rojamatee notikumi wina laikā. Gutera 400 gadu dšimšanas jeb ūwehtu beenai par godu un peeminu ūarastita no R. Ustina, maūa	25	fap
2.	Dwehseles lahes jeb apmeerinašhana leelās behdās un noškun-šhanās Latwiški pahstulkots un ūarastits no ūahda Kurfemes ūkolmeistera. Otrā pahslabota druka, maūa	25	"
3.	Par peeminu. Beūa apraūiti no Wina Freymann	40	"
4.	Waltera paūudis dehlis Kahlis un plehšchu lahpitajs Fran-zijs, ūagahdati no E. F. Schōnberga, maūa	20	"
5.	Mahtla nandu taiūti, jeb pamahziba iūtatram, tas grib drihūi bagats tapt. ūarastijis latwiški Durbeneeks (oti eewehrojama grah-mota), maūa	6	"
6.	Kurfemes pirmais leelšknugs Gothards Kellers. no R. J. Reinberga. Maūa	15	"
7.	Leūinga Minna von Barnhelm jeb Saldatu laime. Komedija prezōs jehleenōs. latwiški tulkoūis J. Welme. Maūa	40	"
8.	Kas ir tas wiūu wajadnigakais preekšch muhūu dšihwibas? ūarastits iū dabās mahzibaūm no J. Frijzona. Maūa	20	"
9.	Mahtleneeks, joku luga ar dšeedašhanu no J. Kalkina, maūa	10	"
	Mahtleneeka notes preekšch dšeedašhanas un klaweeru pawadišhanas (ūūi luga ir ari familijās weegli ūswedama, tadehū la pēe taūs daudis perūonu un leelūtu dekoraziju naw wajadūigs.)	20	"
10.	Duhšhigais ūahnitis. Oti jauls ūahūis maneem jauneem draugeem un draudsenehm. Latwiški no J. Palewiūūa, maūa	30	"
11.	ūilweks un wina dšimms jeb pamahzijumi par ūisūto mih-leūtibu, dabās noluhūu, mihleūtibas baudiūhanu, eenemūhanu, gruh-tneezibu un ūaturešhanōs. par to, la eephejams weūelus behrnūs dšemdinat, lai paūchu weūeliba un ūpehūi pēe tam netittu maūinati, un par daūeem ziteem laulibas noslehpumeem. Ar padomeem, la war no paūchaytraipūshanōhs un halto seebu ūlimibahm dšeedina-tees. Pehz daktera J. F. Albrehta, tulkojōis Aleksanders Bahren-bergers, maūa	35	"
12.	ūanna Kreewu walodās mahziba, it ihpaūchi preekšch paūchu mah-zišhanahs, maūa	55	"
13.	Kreewu abeze, preekšch ūolahm, maūa	25	"
14.	ūaūama grammata, Kreewu un Latweeūchu walodā	35 un	40
15.	ūaūchi eewehrojami wiūhri, ūaūama grammata ūolā un mahjā 50 un	55	"
16.	Gedichte von A. Denūfer	35	"
17.	ūarigns un laizigas dšeesmas ar zipareem, otra daūa	15	"
18.	Kreewijas ūahūti, Kreewu un Latweeūchu walodā	15	"

